

AdvaCenter مرکز أدفا
מרכז אדוה
מידע על שוויון וצדק חברתי בישראל

תמונת
מצב
חברתית
2012

דו"ח זה נכתב הודות לסיוע של

Ford Foundation

MAZON: A Jewish Response to Hunger

מרכז אדוה נתמך על-ידי

הקרן החדשה לישראל

Jacob & Hilda Blaustein Foundation

Heinrich Boell Foundation

Friedrich Ebert Stiftung

European Union

FordIsrael Fund

Hadassah Foundation

CORDAID

Mr. Howard Horowitz and Ms. Alisse Waterston

Jewish Women's Foundation of New York

MAZON: A Jewish Response to Hunger

National Council of Jewish Women

Rosa Luxemburg Foundation

Zabar Family

ת.ד. 36529, תל אביב 61364

טלפון: 03-5608871

פקס: 03-5602205

www.adva.org

advainfo@bezeqint.net

הוועד המנהל

פרופ' יוסי דהאן, יו"ר

גילברט פינקל (מ.א.), גזברית

פרופ' איסמעיל אבו סעד

ד"ר ניצה ברקוביץ

פרופ' יוסי יונה

פרופ' אורן יפתחאל

פרופ' יוברט לו"ן

פרופ' ריקי סויה

ד"ר יצחק ספורטא

פרופ' דני פילק

פרופ' רחל קלוש

פרופ' אורי רם

ועדת הביקורת

עו"ד עובדיה גולסטני

רותי גור

צוות

מנהלת: ברברה סבירסקי

מנהל אקדמי: ד"ר שלמה סבירסקי

רכות מחקר: אתי קונור-אטיאס

כלכלן: עדי סופר

כלכלנית: ספאא סבאח אגבריה

חוקרת: עו"ד נוגה דגן-בוזגלו

חוקרת ורכות פורום נשים לתקציב הוגן: יעל חסון

רכות מדיניות וממשל, פורום נשים לתקציב הוגן: ולריה סייגלשיפר

רכות קהילתית: שירה פנחס

עוזרת מחקר: אריאן אופיר

מנהל הדרכה: ירון דישון

מנהלת משרד ואחראית קשרי עיתונות: מירה אופנהיים

מבוא

עדכון שנתי זה של תמונת מצב חברתית יוצא לאור בעיצומה של מערכת בחירות, שהוקדמה על רקע החשש של הממשלה כי לא תוכל לגייס רוב בכנסת לאישור הצעת תקציב האמורה לכלול קיצוצים כבדים בשירותים החברתיים.

מערכות בחירות נוטות להבליט את הסוגיות שבכותרות אמצעי התקשורת. לעומת זאת, הנושאים בהם מתמקד פרסום השנתי תמונת מצב חברתית נוגעים לתהליכי יעוץ מתמשכים בתחום החברה והכלכלה: האי יציבות הכלכלית, שאחד ממקורותיה העיקריים הוא היעדר הסכם מדיני עם הפלסטינים; התרחבות הכלכלה הפיננסית, המיטיבה עם מיעוט קטן; השיעור הנמוך, יחסית לארצות המפותחות, של השקעות בכלכלה הריאלית, שבה מועסקים רוב הישראלים; התקבעותו של האי שוויון בין העשירונים השונים תוך "בריחה קדימה" של המאון העליון ובמיוחד של האלפיון העליון; קפאון במגמת הרחבת שורות הזכאים לתעודת בגרות; הגידול בהוצאות משקי הבית על בריאות; הפער הגדל ברמת החיים של פנסיונרים.

מרבית הנתונים השנתיים המשמשים את תמונת מצב חברתית מתפרסמים על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן הלמ"ס) בעיכוב של שנה; כיוון שכך, התמונה שאנו מציגים כאן מתייחסת בעיקרה ל־2011. אולם במרבית הלוחות והתרשימים, אנו מציגים נתונים עבור העשור האחרון, 2011–2001, ואלה מאפשרים בחינה של התהליכים ארוכי־הטווח.

כפל הסיכונים של המשק הישראלי

המשבר הכלכלי הראשון אירע בתחילת העשור ונבע בעיקר ממשבר ההיי טק ומן האינתיפאדה השנייה; השני אירע בסופו של העשור ונבע מן המשבר הפיננסי הבינלאומי. בין שני המשברים הללו נרשמו חמש שנים של צמיחה נאה בשיעור ממוצע של כ-5%, אולם בשנות צמיחה מעטות אלה לא היה כדי לבטל את ההפסדים שנגרמו בזמן המשברים.

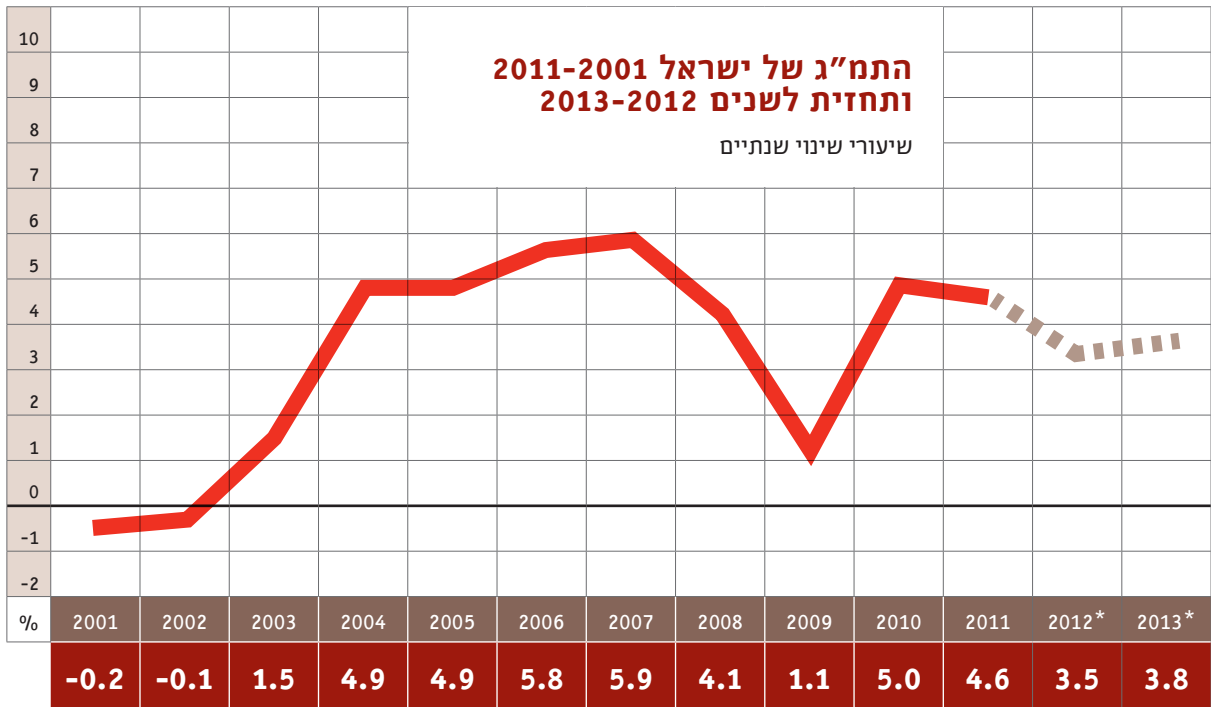
השליטה הישראלית בהם – האינתיפאדה הראשונה והאינתיפאדה השנייה. על אלה יש להוסיף התלקחויות מצומצמות יותר בהיקפן כדוגמת מבצע עופרת יצוקה ברצועת עזה בסוף 2008 ותחילת 2009 ומבצע עמוד ענן ברצועת עזה בנובמבר 2012.

סיכון כפול זה פוגע ביציבות הכלכלית. התרשים שלהלן, המציג נתוני צמיחה לעשור האחרון, משקף זאת בבהירות:

ישראל נתונה לסיכון כלכלי כפול. יחד עם ארצות רבות אחרות, היא נתונה לסיכון של משברים כלכליים כללי-עולמיים, כדוגמת המשבר הפיננסי בארצות הברית ומשבר החובות באירופה. במקביל, היא נתונה לסיכון של התלקחויות פוליטיות אלימות עקב המצב המדיני באזורנו ובייחוד עקב היעדר הסדר מדיני עם הפלסטינים. בשני העשורים האחרונים ידעה ישראל שתי התקוממויות פלסטיניות נגד המשך

התמ"ג של ישראל 2001-2011 ותחזית לשנים 2012-2013

שיעורי שינוי שנתיים

* תחזית.

הערות:

1. הנתון לשנת 2012 הינו אומדן של הלמ"ס, הנתון לשנת 2013 הינו תחזית של בנק ישראל.
 2. בהנחה שב-2013 יחורם הגז מפרויקט "תמר".
- מקורות:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות; הלמ"ס, הודעה לעיתונות, "אומדן ראשון לרבע השלישי של שנת 2011", 16 בנובמבר 2011; בנק ישראל, עדכון התחזית המקור כלכלית לשנים 2012-2013, 24.12.2012, www.bankisrael.gov.il.

בגלל כפל הסיכונים צמחנו פחות

אם ישראל רוצה להגיע לרמת החיים של ארצות הברית וגרמניה, כפי שהוא משתקף בתמ"ג לנפש שלהן, עליה לצמוח בקצב מהיר מהן על פני תקופה ארוכה. היא הצליחה לעשות זאת בשנים 2008-2004, כאשר התמ"ג לנפש שלה צמח בשיעור ממוצע של 2.8%. אלא שבתקופת האינפלציה השנייה, 2003-2001, התמ"ג לנפש, במקום שיגדל, הצטמק בשיעור שנתי ממוצע של 1.3% וב-2009, עקב המשבר הפיננסי העולמי, הוא הצטמק שוב בשיעור של 0.7%; כתוצאה מכך, הממוצע של כל העשור הוא 1.6% בלבד.

צמיחה גבוהים הוא אירופה המזרחית, המיוצגת כאן על ידי פולין, עם שיעור גידול שנתי ממוצע של 4.2% בתמ"ג לנפש.

בישראל, לעומת זאת, הגידול השנתי הממוצע בתמ"ג לנפש בשנים 2011-2001 הסתכם ב-1.6% אמנם, זהו שיעור גידול הגבוה מזה של כמה מהארצות העשירות בעולם - ארצות הברית עם 0.7% וגרמניה עם 1.2% - אלא שבארצות אלה, התמ"ג לנפש גבוה מלכתחילה הרבה יותר מזה של ישראל: כ-44 אלף דולר בגרמניה וכ-48 אלף דולר בארצות הברית, לעומת כ-31 אלף דולר בישראל (ב-2011, במחירים שוטפים).

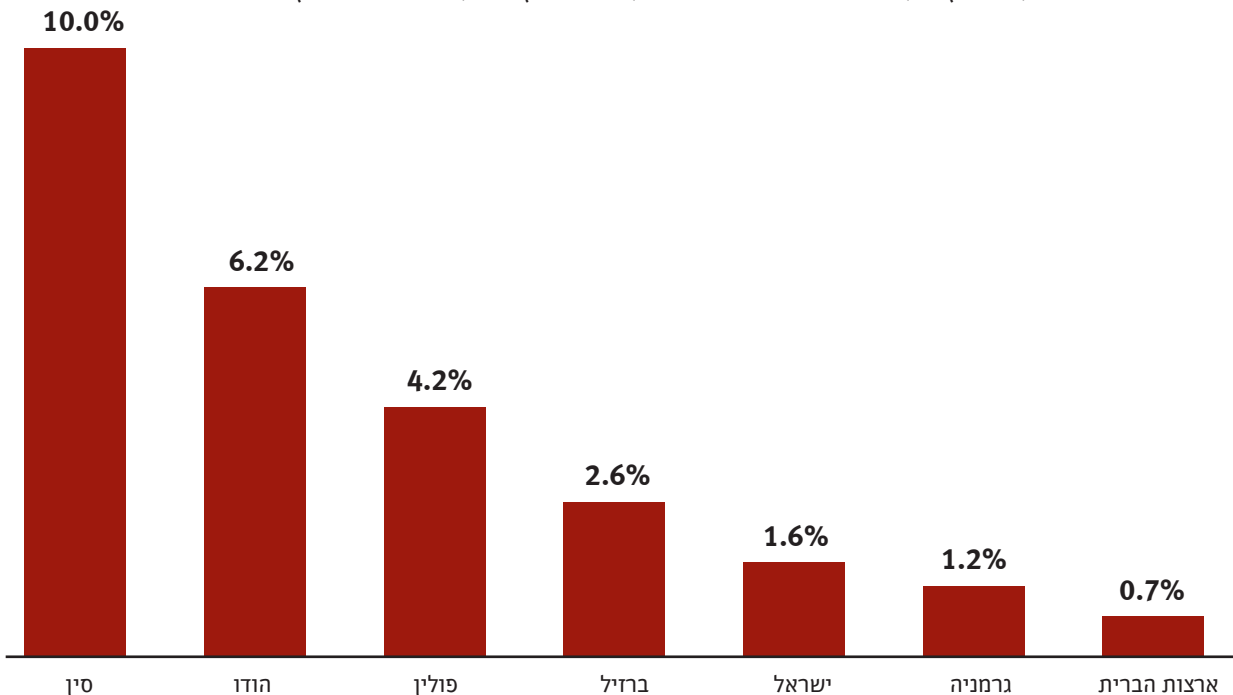
בגלל כפל הסיכונים, ישראל צמחה בעשור האחרון פחות מארצות רבות אחרות.

התרשים שלהלן מציג את הגידול השנתי הממוצע בתמ"ג לנפש בארצות נבחרות מאז תחילת העשור ועד 2011 - השנה האחרונה עבורה יש נתונים מלאים.

סין ידעה את הגידול הרב ביותר: התמ"ג לנפש שלה גדל, בממוצע, בשיעור שנתי של 10%. גם הודו גדלה בקצב מהיר - 6.2% לשנה, בממוצע. הודו וסין הן הבולטות שבין ארצות דרום מזרח אסיה, שרבות מהן מצטיינות בשיעורי צמיחה גבוהים. אזור נוסף שבו נרשמו שיעורי

תמ"ג לנפש, מדינות נבחרות 2011-2001

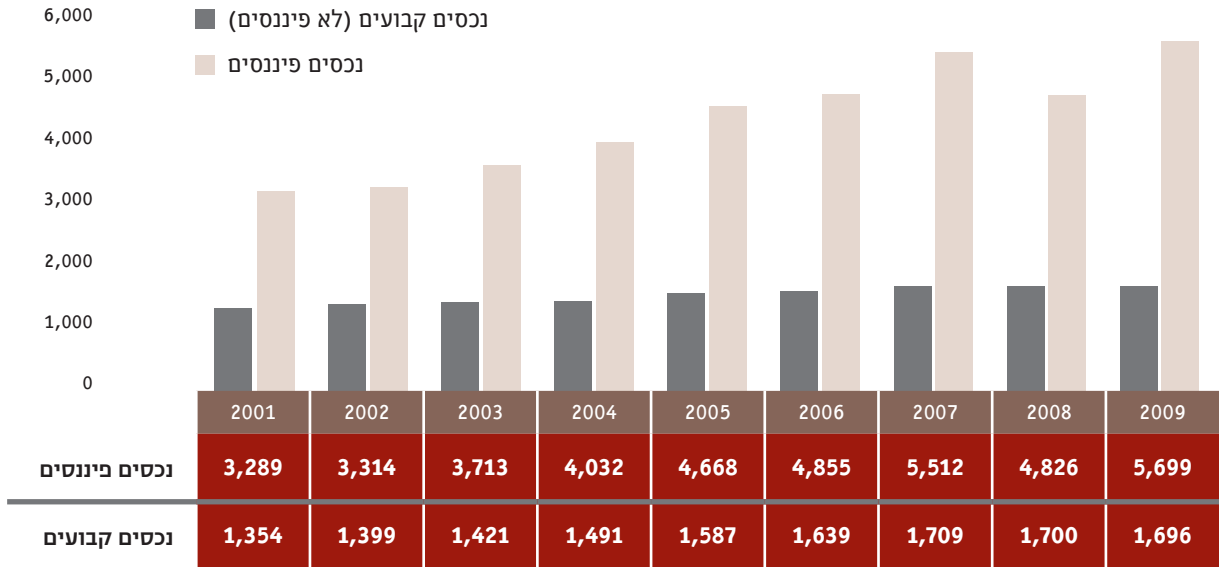
שיעורי שינוי ממוצעים, לפי תקופה, מבוסס על נתוני תמ"ג לנפש, במחירים קבועים, במונחי מטבע מקומי

יש כסף, אין די השקעות

נכסים קבועים ונכסים פיננסיים בישראל, 2001-2009

במיליארדי ש"ח, במחירי 2010

הערות:

1. נכסים קבועים - בתי מגורים, בניינים שלא למגורים, מכונות וציוד, כלי תחבורה ותוכנה (נכסים לא פיננסיים).
 2. נכסים פיננסיים - סך המזומנים, הפקדונות, האג"ח הסחירים והמניות שבידי משקי הבית, המגזר העסקי, החמשלה, בנק ישראל, בנקים מסחריים, בנקים למשכנתאות והשקעות של תושבי חוץ.
- מקור: מרכז אדוה, מצגת: ישראל עשירה מבעבר, אז למה ישראלים כה רבים מתקשים לגמור את החודש. 29.8.2012.

צמיחה מתחילה בהשקעות:

הקמת בניין למפעל, רכישת מכונות וציוד, הכשרת העובדות והעובדים. ההשקעה יוצרת מקומות עבודה ומעצבת את תנאי ההעסקה של העובדים.

והנה, הנתונים מראים כי ההשקעות בישראל (בנכסים קבועים) הן נמוכות יחסית לארצות העשירות וכי רמתן נמוכה למרות שאין כיום מחסור במשאבים פיננסיים מקומיים. יתרה מזאת, ההשקעות מתחלקות באופן בלתי שווה בין המגזרים השונים בחברה הישראלית והן מתרכזות במספר קטן יחסית של ענפי משק.

בעשור האחרון עמדה ההשקעה בנכסים קבועים בישראל על 18.0% תמ"ג, בממוצע, בעוד שהממוצע באיחוד האירופי עמד על 20.1%.¹ ההבדלים המספריים אולי אינם נראים גבוהים במיוחד, אלא שצפוי היה כי ישראל,

השואפת להגיע לרמת תמ"ג לנפש דומה לזו של ארצות אירופה, תשקיע יותר מהן. ההשקעות בסין ובהודו גדולות פי שניים ואף יותר, אבל גם ארצות שהחלו את מסע הפיתוח קודם לכן, כרוגמת קוריאה, הנמנית עם מועדון עשרים הארצות העשירות ביותר (G 20) או טייוואן, משקיעות יותר מישראל.²

הסיבות לשיעור הנמוך יחסית של השקעות בישראל הן רבות, אבל אין ספק שהאייצייבוט הכלכלית הנגרמת עקב הסכסוך המתמשך עם הפלסטינים היא אחת הכוללות שבהן. הסבר אפשרי נוסף עשוי להיות מיעוט של משאבים מקומיים. אלא שהנתונים מצביעים דווקא על גידול במשאבים פיננסיים מקומיים: בין 1995 ל-2010 גדל סך הנכסים הפיננסיים שבידי הציבור (פקדונות בנק, ניירות ערך, חסכון פנסיוני וביטוח חיים) בלמעלה מפי 3, מ-866 מיליארד ש"ח ל-2.6 טריליון ש"ח (במחירי 2010).

יתרה מזאת, כאשר בוחנים את כלל הנכסים הפיננסיים בישראל - לא רק את אלה שבידי הציבור אלא גם את אלה שבידי הממשלה והבנקים - מוצאים כי נכסים אלה גדלו יותר מן הנכסים הקבועים - דהיינו, יותר מן הכלכלה הריאלית שבה רובנו מועסקים ומשתכרים: בין 2001 ל-2009 גדלו הנכסים הקבועים (נכסים לא פיננסיים) של כלל המשק בשיעור של 25%, בעוד שהנכסים הפיננסיים גדלו בשיעור של 73% (והתאוששו במהרה מהמשבר הפיננסי העולמי של 2008).

לאן הלך הכסף? אל כסף נוסף. במלים אחרות, רווחים כספיים, במקום שיופנו להגדלת הכלכלה הריאלית - זו שבה כמעט כולנו חיים, הופנו ליצירת עוד כסף. הכלכלה הישראלית, כמו כלכלות רבות אחרות בעולם, עברה תהליך של פיננסיאליזציה. זה טוב למיעוט באוכלוסייה, זה לא טוב לרוב האוכלוסייה. דבר נוסף, חלק מן ההון

ממוצע של 8%, לערך, כולל בשנות האינתיפאדה. ב־2011, מלאי ההון בענף זה היה גדול פי 2, לערך, משהיה ב־2001. ראוי לציין כי בשנה האחרונה, 2011, מלאי ההון בענף זה גדל בשיעור של 10%.

בענפים אחרים, ההשקעות גדלו פחות. בתעשיות בעלות טכנולוגיה מעורבת, ההשקעות גדלו בשיעור שנתי ממוצע של 4%, לערך; ב־2011, מלאי ההון בענף זה היה גדול פי 1.5, לערך, משהיה ב־2001. בתעשיות של טכנולוגיות מסורתיות, קצב ההשקעות היה נמוך עוד יותר – גידול שנתי ממוצע של 2%. בין השנים 2001–2011, מלאי ההון בענף זה גדל ב־20%, לערך.

ענף ההיי טק הוא פאר התעשייה הישראלית והוא מספק כמחצית מכלל

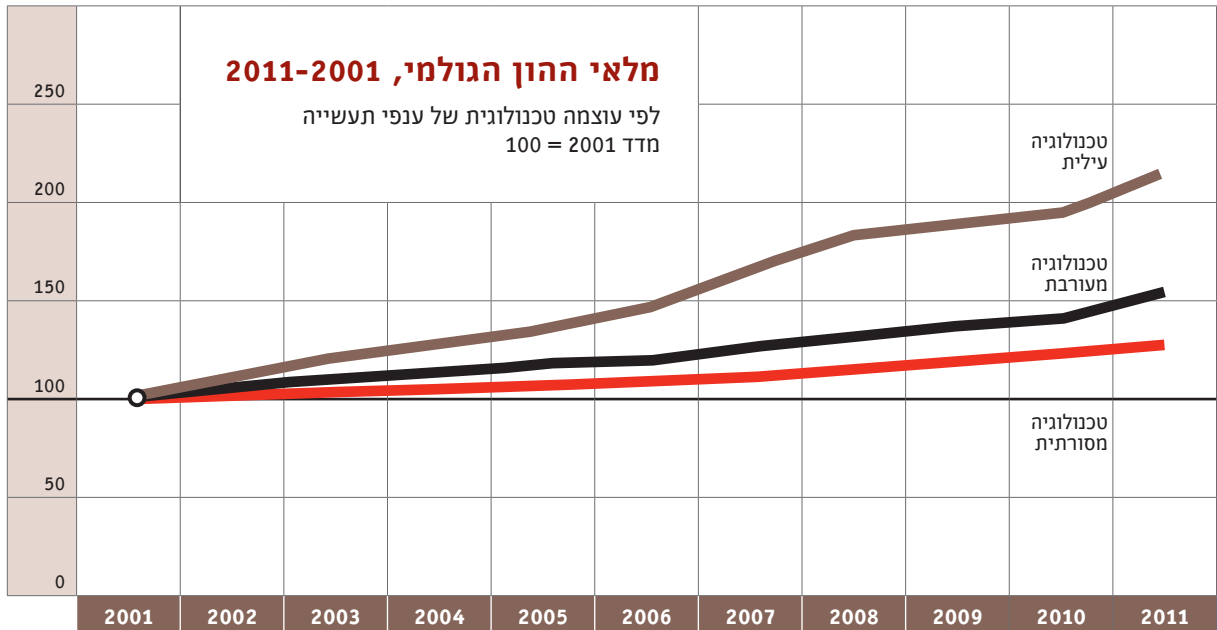
אלה יוכלו לשמש כאשראי לקבוצות ההון; הממשלה הורידה את מס החברות כדי למשוך לכאן חברות זרות; ועוד. כל זאת בהנחה שצמיחה של המגזר העסקי תענה על כל מחסורי החברה הישראלית. ייתכן ומדיניות זו רק עודדה את מגמת הפיננסיאליזציה במשק, במקום שתוביל לצמיחה המיטיבה עם כל הישראלים.

בעיה נוספת עם ההשקעות בישראל היא, שהן מתרכזות במספר קטן של ענפי משק ומותירות חלקי משק אחרים במצב מתמשך של חוסר יציבות, רווחיות נמוכה ושכר נמוך.

במהלך כל העשור 2001–2011, תעשיות הטכנולוגיה העילית רשמו את הגידול הרב ביותר בהשקעות. ההשקעה בתעשיות אלו גדלה מדי שנה בשיעור

שנצבר בישראל מושקע בחו"ל: במהלך העשור האחרון, השקעות של ישראלים בחו"ל היו גדולות מהשקעות של זרים במשק הישראלי.³ הדיון הציבורי בצמיחה התמקד בשנים האחרונות במיעוט ההשתתפות של הציבור החרדי ושל הנשים הערביות בשוק העבודה. לעומת זאת, הדיון בעובדה שהעושר הפיננסי החדש אינו מוליד גידול משמעותי בהשקעות בכלכלה הריאלית בישראל – שעשוי היה להגדיל את שוק העבודה – כמעט ואינו מתקיים.

נתונים אלה מעלים שאלות גם לגבי המדיניות הממשלתית המתמקדת בעידוד הצמיחה של המגזר העסקי. כך, למשל, הממשלה צמצמה את הוצאותיה על מנת שלא להתחרות במגזר העסקי על מקורות מימון; הממשלה הפריטה את כספי החסכון הפנסיוני על מנת שסכפים

הערות:

1. מלאי ההון - הערך של סך הנכסים הקבועים (מבנים, מכונות וציוד) בענף התעשייה.
 2. התעשיות המעורבות כוללות מפעלי כימיה ונפט, כרייה וחציבה, פלסטיק ונומי, מכונות וציוד, כלי הובלה, תכשיטים וחפצי חן. בתרשים זה כללנו בענף התעשיות המעורבות את התעשייה המעורבת עילית ואת התעשייה המעורבת מסורתית.
 3. מלאי ההון של התעשייה המעורבת כולל נתונים של תעשיית כלי טיס, אשר מסווגים כשייכים לתעשיית הטכנולוגיה העילית. הסיבה לכך מצוייה בעובדה, שלא ניתן היה לבודד את תת הענף הזה (כאמור, כלי טיס) מתוך ענף התעשייה המעורבת עילית, שבו הוא כלול.
- מקור:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך נתונים שהתקבלו מبنק ישראל.

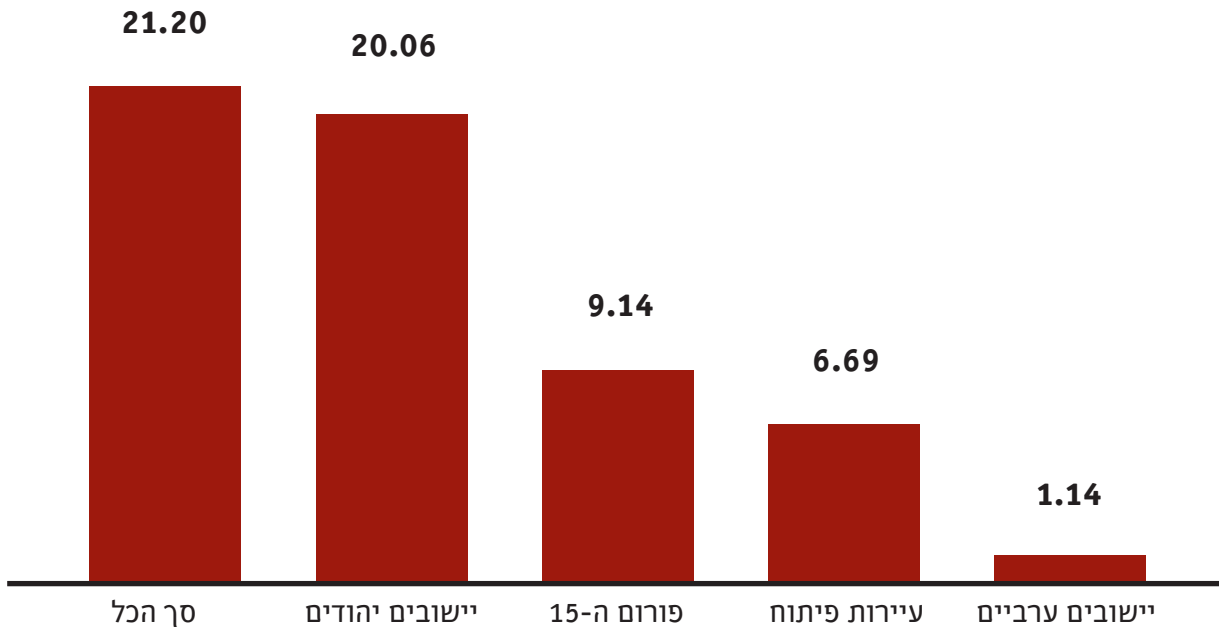
על רקע הנתונים הנ"ל על צמיחה והשקעות, השאיפה של קברניטי המשק צריכה להיות לא צמיחה גרידא וגם לא צמיחה המתרחשת בעיקר במרכז הארץ ומיטיבה עם שכבה דקה יחסית של כוח העבודה, אלא צמיחה שתיטיב עם שכבות רחבות של החברה. אפשר להשיג זאת, למשל, על ידי שידרוגן הטכנולוגי של תעשיות מסורתיות ובאמצעות שידרוג ההשכלה וההכשרה המקצועית של חלקים נרחבים של כוח העבודה הישראלי. לשם כך יש צורך במאמץ רחב היקף המוביל על ידי המדינה. את המשימה הזאת אי אפשר להותיר בידי המגזר העסקי, משום שמגזר זה אינו מונחה על ידי ראייה חברתית כוללת אלא על ידי שיקולי רווחיות צרים של כל אחד מן התאגידים וקבוצות ההון המרכיבים אותו.

איפיון נוסף של ההשקעות בישראל עולה כאשר בוחנים את ההשקעה בתעשייה לפי סוגי יישובים. הלוח שלהלן מציג נתונים על ההשקעה הגולמית המצטברת בבינוי לתעשייה בין השנים 2000-2009. ניתן לראות כי כ-95% מן ההשקעה הופנו ליישובים יהודיים ורק כ-5% ליישובים ערביים; למעשה, היישובים הערביים מצויים מחוץ לכלכלה התעשייתית בישראל. עיירות הפיתוח, שמתאפיינות בתעשיות מסורתיות, זוכות לנתח נכבד ביותר של ההשקעות, 32%. הנתון יכול היה לשאת מסר חיובי יותר לגבי העתיד אילו מדובר היה בהשקעות המיועדות לשדרג את התעשיות המקומיות באמצעות הטמעת הטכנולוגיות החדשות.

הייצוא התעשייתי של ישראל. אלא שענף ההיי טק מעסיק לא יותר מכ-10% מכוח העבודה בישראל. יתרה מזאת, מרבית המועסקים הם בעלי השכלה אקדמית, שרוב צעירי ישראל לא זוכים לה. השכר הוא טוב, אך כלל לא טיפוסי לשכר של כלל העובדים והעובדות במשק. לבסוף, הענף ממוקם ברובו במרכז הארץ. במלים אחרות, הענף אינו מייצג את כלל הכלכלה הישראלית; למעשה, הוא די יוצא דופן בתוכה. התרשים שלהלן מציג את שיעורי השינוי במלאי ההון המעיד על רמת ההשקעות בכל ענף.

השקעה גולמית מצטברת בבינוי לתעשייה, לפי קבוצות יישוב, 2009-2000

במיליארדי שקלים, במחירי 2005

הערות:

- נתוני סך הכל כוללים את ההשקעה ביישובים הישראליים ביו"ש.
- הנתונים אינם כוללים את המועצות האזוריות.
- יישובים יהודיים - כוללים גם ערבים המתגוררים בערים מעורבות.

מקור: סביסקי, שלמה וספא אגבאריה, 2001. פיתוח כלכלי בלתי מאוזן: השקעה בבניית מבני תעשייה, מסחר ומבני ציבור לפי מחוז וקבוצת אוכלוסייה, 2009-2000. תל אביב, מרכז אדוה.

פירות הצמיחה מחללים מעלה-מעלה יותר מאשר מטה

התפיסה המקרר-כלכלית השלטת בישראל גורסת כי הפתרון למצוקות החברתיות מצוי בצמיחה כלכלית. תפיסה זו מניחה שפירות הצמיחה מחללים בסופו של דבר לכל שכבות האוכלוסייה.

התרשים שלהלן מציג את מה שהתרחש בתחום ההכנסות של משקי הבית במהלך עשר השנים 2001-2011 וזאת בארבע שכבות של החברה הישראלית: העשירון השישי, המייצג כאן את משקי הבית עם הכנסה ממוצעת; העשירון העליון ללא המאון העליון; המאון העליון; והמנהלים הבכירים בתאגידים הנסחרים בבורסה, המייצגים כאן את האלפיון העליון.

ניתן לראות כי בעשור האחרון, שבמהלכו

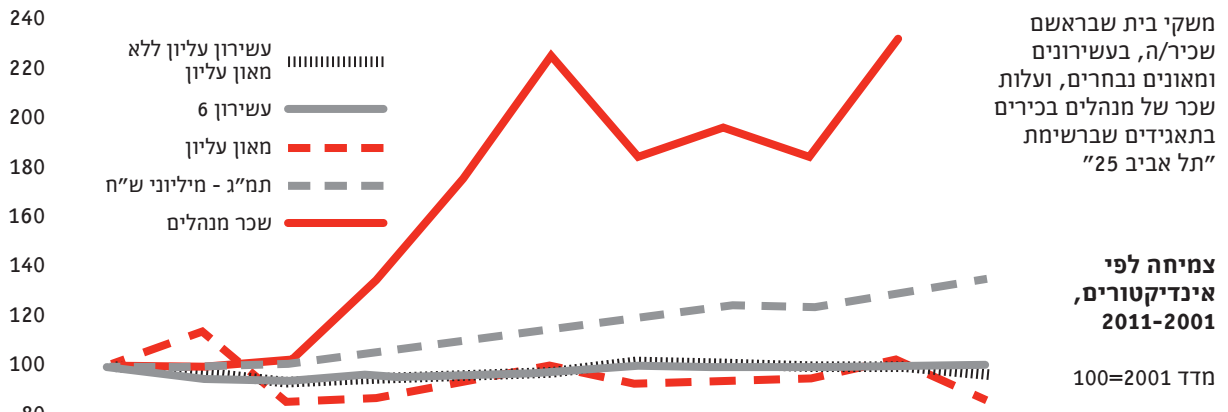
גדל התמ"ג בכשליש, ההכנסה של משקי הבית בעשירון העליון (ללא המאון העליון) לא גדלה כלל ברוב התקופה (בי"ת 2011 היא קטנה ב-5%); ואילו ההכנסה של משקי הבית בעשירון השישי שמרה גם היא על יציבות (למעט בשנות האינתיפאדה השנייה, שבהן היא קטנה).

לעומת זאת, ההכנסה של משקי הבית במאון העליון, שקטנה מאוד בשנות האינתיפאדה השנייה (שבמהלכה ירדו ההכנסות של כל האוכלוסייה למעט המנהלים הבכירים), גדלה לאחר 2003 ועד 2010 בכי"ת 20% נקודות האחוז, לפני שהצטמצמה בי"ת 2011. יש לציין כי המאון העליון - כ"ת 15,000 משקי בית (של שכירים) - שחלק ניכר מהכנסותיו הוא

מהון, רגיש במיוחד לעלויות ולמורדות של שוקי ההון. יותר מכל היטיבה הצמיחה עם האלפיון העליון - כ"ת 1,500 משקי בית - המיוצג בתרשים שלהלן על ידי שכבת המנהלים הבכירים בחברות הכלולות ברשימת "תל אביב 25", שעלות השכר שלהם בי"ת 2010 היתה גבוהה פי 2.7 לערך מזו של 2001.

במבט כוללני יותר ניתן לומר עוד, כי הדינמיקה הכלכלית - משברים מקומיים ועולמיים, עליות ומורדות בצמיחה - משתקפת במיוחד בקרב בעלי ההון וההכנסות הגבוהות: בתקופות של צמיחה, אלה מתחזקים יותר מכלל האוכלוסייה; בתקופות של משבר הם חווים ירידות, בייחוד בהכנסותיהם משוק ההון.

תמ"ג והכנסה שנתית למשק בית בישראל, 2011-2001

משקי בית שבראשם שכיר/ה, בעשירונים ומאונים נבחרים, ועלות שכר של מנהלים בכירים בתאגידים שברשימת "תל אביב 25"

צמיחה לפי אינדיקטורים, 2011-2001

100=2001 תדד

שנה	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
עשירון עליון ללא מאון עליון	100	97	92	94	95	97	102	101	99	99	95
עשירון 6	100	94	93	95	96	97	100	100	99	101	100
מאון עליון	100	117	80	83	92	100	92	93	94	102	81
תמ"ג	100	100	101	106	112	118	125	130	132	138	145
שכר מנהלים	100	100	103	145	197	261	210	224	208	269	1.א

הערות:

- כל הנתונים שלעיל חושבו במקור במונחים שנתיים ובמחירי 2011.
 - עשירון עליון (עשירון 10) - נתוני העשירון העליון חולקו לעשרה עשירונים מהם בנו שני מנהלים: האחד, עשירון עליון ללא מאון עליון; השני - המאון העליון, שהוא העשירון העליון של העשירון העשירי.
 - ההכנסה של העשירון השישי ועל העשירון העליון ללא המאון העליון היתה הכנסה כספית ברוטו בי"ת של משקי בית של שכירים.
 - מוסף גלובס, שמחננו לקוחים הנתונים לשנים 2001-2010 הפסיק בי"ת 2011 לפרסם סדרה זו.
- מקורות:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות; הלמ"ס, קבצי סקרי הכנסות, שנים שונות; גלובס, מוסף שכר מנהלים, שנים שונות.

מה קרה ב-2011?

הוא מהון וכי בשנת 2011 נרשמו ירידות משמעותיות בשוק ניירות הערך בתל אביב. ירידות אלה השפיעו גם על משקי בית נוספים בשני העשירונים העליונים, אם כי בסכומים קטנים בהרבה.

בדיקה מפורטת של העשירון העליון מעלה, כי הירידה הגדולה ביותר בהכנסות נרשמה בקרב המאון העליון – ירידה של 20.3%, ובמונחים כספיים, ירידה של 21,652 ש"ח. יש לציין כי במאון העליון, חלק ניכר מן ההכנסות (גם של משקי בית שבראשם שכירים)

שנת 2011 התאפיינה מצד אחד ביציבות – או שחיקה זעירה – בהכנסות משקי הבית ברוב העשירונים, ומצד שני בירידה בהכנסות שני העשירונים העליונים: ההכנסה הממוצעת של העשירון התשיעי של משקי הבית ירדה ב-1.3% וזו של העשירון העליון ירדה ב-7.4%, בממוצע.

הכנסה חודשית ממוצעת ברוטו למשק בית שבראשו שכיר/ה

שינויים בין 2010-2009 ובין 2011-2010, באחוזים ובש"ח, במחירי 2011

2011-2010		2010-2009		עשירון
שיעור השינוי בש"ח לחודש	שיעור השינוי ב-%	שיעור השינוי בש"ח לחודש	שיעור השינוי ב-%	
69	1.7%	202	5.3%	1
28	0.4%	161	2.6%	2
-19	-0.2%	202	2.5%	3
-65	-0.6%	265	2.7%	4
16	0.1%	204	1.7%	5
-59	-0.4%	197	1.3%	6
-84	-0.5%	84	0.5%	7
-51	-0.2%	49	0.2%	8
-369	-1.3%	30	0.1%	9
-3,634	-7.4%	518	1.1%	10
-1,696	-4.0%	130	0.3%	עשירון עליון ללא מאון
-21,652	-20.3%	8,650	8.8%	מאון עליון

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, סקר הכנסות, שנים שונות; הנתון לשנת 2011 התקבל מנף צריכה שבלמ"ס.

ומה קרה בכל העשור 2011-2001?

1. כאשר בוחנים את הכנסות משקי הבית לפי עשירונים על פני העשור 2011-2001, כולו, עולה התמונה הבאה:
2. משבר האינתיפאדה השנייה פגע בכל העשירונים, כאשר הפגיעה המשמעותית ביותר נרשמה אצל המאון העליון; הפגיעה של המשבר הפיננסי העולמי (2008) היתה מאוד מתונה;
3. עבור רוב העשירונים, השנים הטובות ביותר היו בתחילת העשור הקודם, ובמיוחד שנת 2001. במהלך העשור, חמשת העשירונים הנמוכים לא הצליחו לחזור לרמת ההכנסה שידעו ב-2001, בעוד שהעשירונים 6-9 הצליחו לעשות זאת כבר ב-2007 או 2008.

הכנסה חודשית ממוצעת ברוטו למשק בית שבראשו שכיר/ה, 2011-2001

בש"ח, במחירי 2011

עשירון	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
1	4,098	4,029	3,826	4,057	4,074	3,903	3,865	3,733	3,797	3,722	4,080
2	6,348	6,320	6,159	6,276	6,421	6,142	6,083	6,035	6,036	6,197	6,522
3	8,161	8,180	7,978	8,174	8,278	7,887	7,826	7,819	7,768	7,996	8,419
4	10,115	10,180	9,915	10,064	10,174	9,827	9,700	9,734	9,524	9,707	10,321
5	12,314	12,298	12,094	12,188	12,268	11,902	11,762	11,787	11,444	11,693	12,353
6	14,801	14,860	14,664	14,725	14,816	14,298	14,107	14,070	13,711	13,914	14,764
7	17,715	17,799	17,715	17,644	17,802	17,215	16,971	16,945	16,391	16,714	17,610
8	21,789	21,840	21,791	21,766	22,138	21,101	20,998	20,634	19,889	20,628	21,735
9	27,689	28,058	28,028	28,296	28,599	27,461	27,143	26,600	25,549	26,709	28,390
10	45,533	49,167	48,649	49,296	49,102	47,189	46,757	45,206	43,815	50,097	49,499
עשירון עליון ללא מאון	41,146	42,842	42,712	43,822	44,159	42,016	41,212	40,580	39,675	41,926	43,342
מאון עליון	85,047	106,699	98,049	97,378	96,282	104,212	96,135	86,440	83,780	122,853	104,642

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, סקר הכנסות, שנים שונות; הנתון לשנת 2011 התקבל מניף צריכה שבלמ"ס.

חלקו של העשירון העשירי בעוגת ההכנסות ירד ב־2011 ב־1.5 נקודות האחוז

ההתפלגות של עוגת ההכנסות בין העשירונים היא קשיחה למדי ולא נרשם בה שינוי משמעותי כלשהו בעשור האחרון.

חמשת העשירונים הנמוכים, 1-5, מחזיקים בכ־24% מן העוגה, בעוד שחמשת העשירונים הגבוהים מחזיקים בכ־76% ממנה. ב־2011, נתח העוגה שהפסיד העשירון העליון התחלק בעיקר בין ארבעת העשירונים שמתחתיו, 6-9.

חלוקת ההכנסות לפי עשירונים, 2011-2001

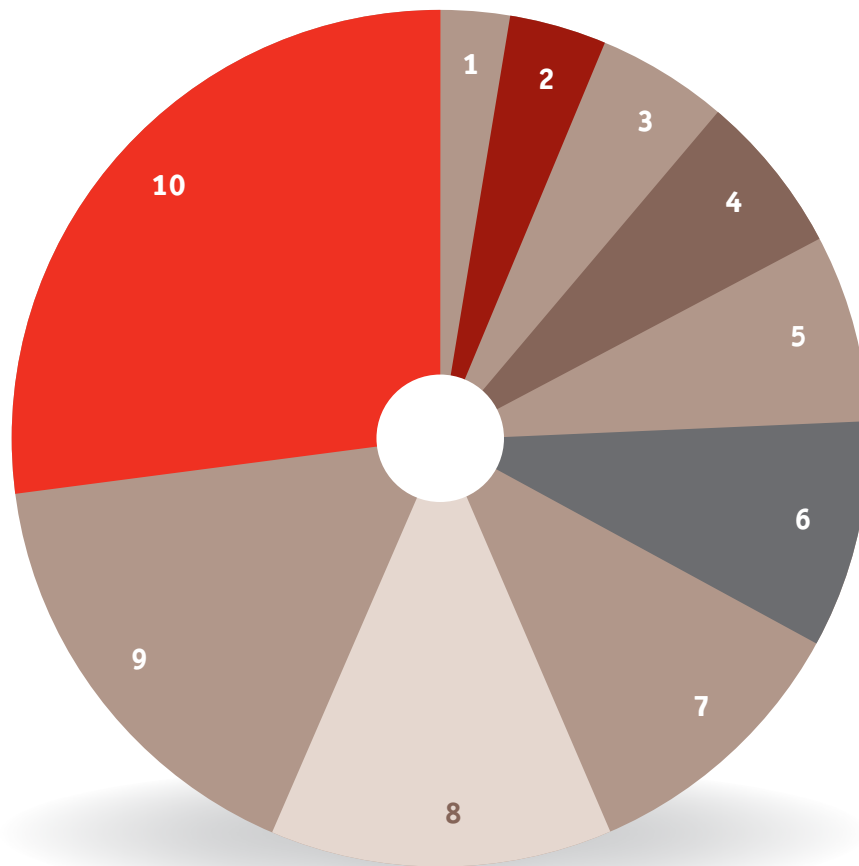
מחושב על פי הכנסה חודשית ברוטו של משק בית שבראשו שכיר/ה, באחוזים

עשירון	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
1	2.4	2.3	2.2	2.4	2.3	2.3	2.3	2.3	2.4	2.2	2.3
2	3.8	3.7	3.6	3.6	3.7	3.7	3.7	3.7	3.8	3.7	3.8
3	4.8	4.7	4.7	4.7	4.8	4.7	4.7	4.8	4.9	4.8	4.8
4	6.0	5.9	5.8	5.8	5.9	5.9	5.9	6.0	6.0	5.8	5.9
5	7.3	7.1	7.1	7.1	7.1	7.1	7.1	7.3	7.2	7.0	7.1
6	8.8	8.6	8.6	8.5	8.5	8.6	8.5	8.7	8.7	8.3	8.5
7	10.5	10.3	10.4	10.2	10.3	10.3	10.3	10.4	10.4	10.0	10.1
8	12.9	12.6	12.8	12.6	12.7	12.6	12.7	12.7	12.6	12.3	12.5
9	16.4	16.2	16.4	16.4	16.5	16.5	16.4	16.4	16.2	16.0	16.3
10	27.0	28.5	28.5	28.6	28.3	28.3	28.3	27.8	27.7	29.9	28.5
סך הכל	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
סה"כ עשירונים 4-1	17.0	16.6	16.3	16.6	16.7	16.6	16.6	16.8	17.2	16.5	16.9
סה"כ עשירונים 10-9	43.4	44.7	44.9	45.0	44.7	44.7	44.7	44.2	43.9	45.9	44.8

הערה: שיעורי השינוי שמוצגים בלוח שלעיל חושבו מתוך נתוני המקור. לכן, תיתכן אי התאמה של עשירית האחוז בלוח. **מקורות:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, סקר הכנסות, שנים שונות; הנתון לשנת 2011 התקבל מגן צריכה שבלמ"ס.

חלוקת ההכנסות לפי עשירונים, 2011

מחושב על פי הכנסה חודשית ברוטו של משק בית שבראשו שכיר/ה, באחוזים

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, סקר הכנסות, שנים שונות; הנתון לשנת 2011 התקבל מנף צריכה שבלמ"ס.

ב-2011, הרובד הבינוני קטן מעט, לאחר

של משקי הבית עמדה על 13,496 ש"ח וברובד הבינוני נכללו משקי בית עם הכנסות שבין 10,122 ש"ח ו-16,870 ש"ח. על פי הגדרה זו, הרובד הבינוני חובק את העשירונים 5 ו-6 וכן חלק מעשירון 4 וחלק מעשירון 7 של משקי הבית. ובכן: ב-2011 הצטמק מעט הרובד הבינוני וחלקו בקרב כלל משקי הבית

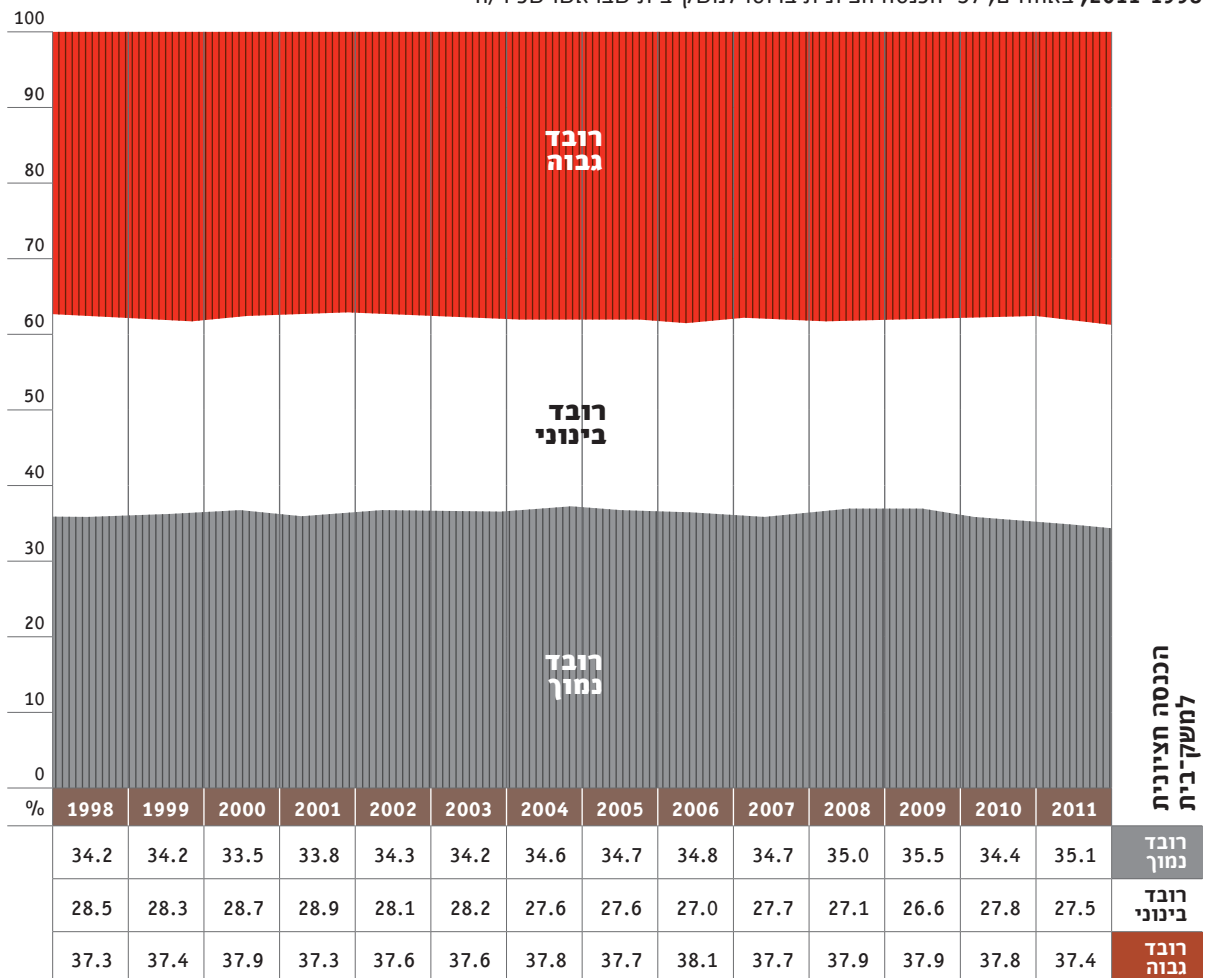
מן ההכנסה החציונית (ברוטו) של משקי הבית; הרובד הגבוה, שבו מצויים כל משקי הבית שהכנסתם גבוהה מ-125% מן ההכנסה החציונית של משקי הבית; והרובד הנמוך, שבו מצויים כל משקי הבית שהכנסתם נמוכה מ-75% מן ההכנסה החציונית של משקי הבית. ב-2011, ההכנסה החציונית (ברוטו)

על האישוויון בחלוקת ההכנסות ניתן לעמוד גם באמצעות בחינה של מצב הרובד הבינוני בישראל.

מהו הרובד הבינוני? חילקנו את משקי הבית בישראל, לפי הנהוג במחקרים בינלאומיים, לשלושה רבדים: הרובד הבינוני, שבו מצויים כל משקי הבית שהכנסתם היא בגובה של 75% עד 125%

שיעור משקי הבית בכל רובד

1998-2011, באחוזים, לפי הכנסה חציונית ברוטו למשקי בית שבראשו שכיר/ה

הערה: גבולות המעמד הבינוני הם בין 75% ל-125% מן ההכנסה החציונית ברוטו של משקי הבית. מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, קבצי סקרי הכנסות, שנים שונות.

התרחבות ב-2010

רוברד בינוני רחב נחשב גם כמשענת עיקרית של כלכלה המבוססת על צריכה פרטית. הצטמקותו של הרוברד הבינוני בישראל היא עדות נוספת להתרחקות של הקצוות - שכבה צרה של עשירים ועשירים מאוד מצד אחד ושכבה רחבה של משתכרי שכר מינימום ועניים מצד שני.

הבינוני. בי-1988 היקף הרוברד הבינוני 33% מכלל משקי הבית - לעומת 27.5% ב-2011, וחלקו בעוגת ההכנסות עמד על 27.9% - לעומת 21.7% ב-2011.⁴

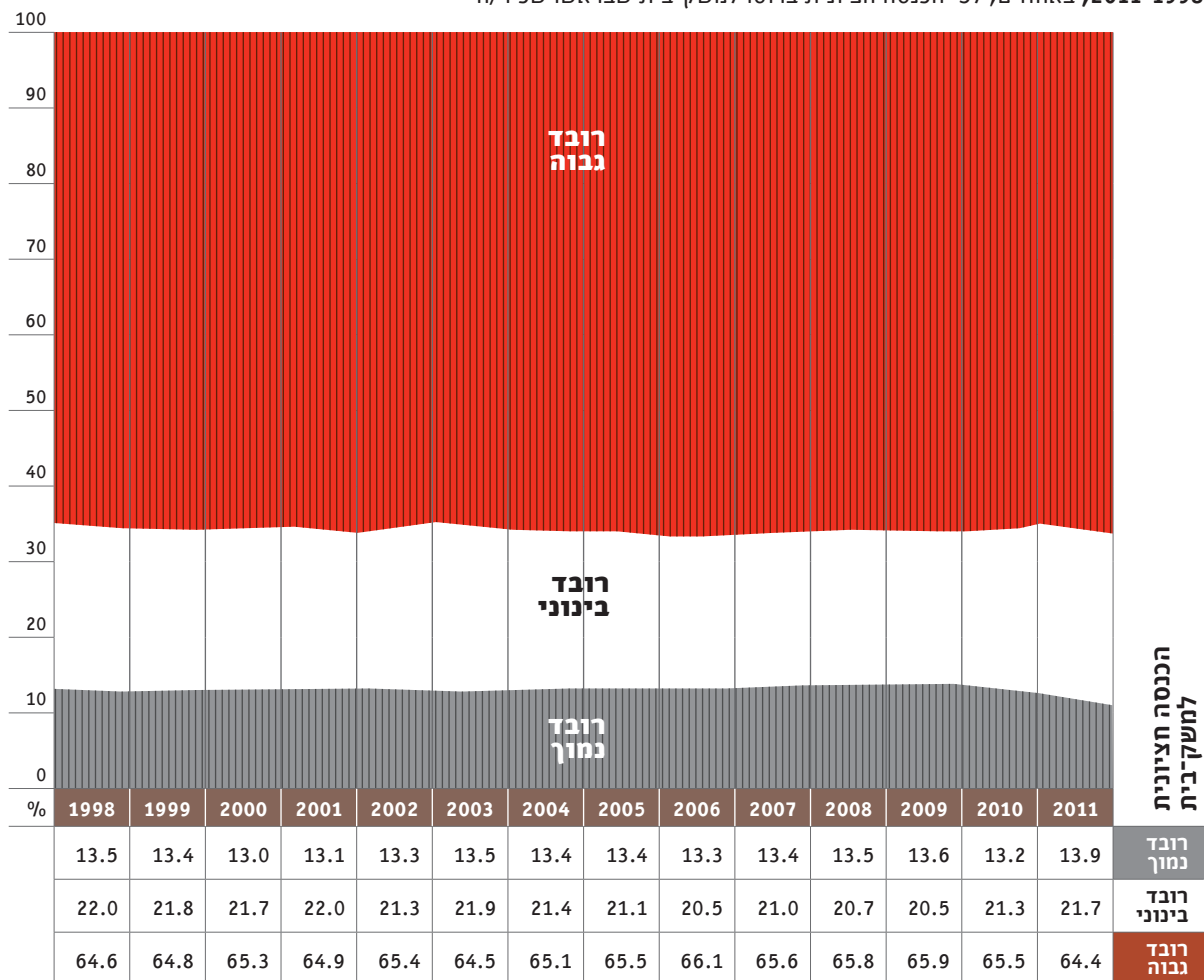
במרבית ארצות אירופה המערבית, הרוברד הבינוני רחב יותר באופן משמעותי. רוברד בינוני רחב נחשב עוד על ידי אריסטוטלס היווני לעמוד התווך של משטר דמוקרטי.

ירד מ-27.8% ל-27.5%. לעומת זאת חלקו בעוגת ההכנסות של כלל משקי הבית גדל מעט, מ-21.3% ל-21.7% (עוגת ההכנסות היא הסכום המתקבל כאשר סוכמים את ההכנסה ברוטו של כל משקי הבית בישראל).

במבט היסטורי רחב יותר, המגמה השלטת היא הצטמקות מתמשכת של המעמד

חלקו של כל רוברד בעוגת ההכנסות

1998-2011, באחוזים, לפי הכנסה חציונית ברוטו למשקי בית שבראשו שכיר/ה

הערה: גבולות המעמד הבינוני הם בין 75% ל-125% מן ההכנסה החציונית ברוטו של משקי בית. מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, קבצי סקרי הכנסות, שנים שונות.

המעמד הבינוני בישראל ובעולם

שיעור משקי הבית של הרובד הבינוני בכלל משקי הבית

ארצות נבחרות, אמצע שנות ה-2000

חלקו של המעמד הבינוני	מדינה
62.9%	דנמרק (2004)
61.1%	שבדיה (2005)
59.7%	נורווגיה (2004)
58.5%	הולנד (2004)
55.8%	פינלנד (2004)
55.0%	בלגיה (2000)
54.6%	אוסטריה (2004)
52.1%	גרמניה (2004)
51.3%	צרפת (2005)
50.7%	שוויץ (2004)
46.8%	איטליה (2004)
46.2%	קנדה (2004)
46.2%	יוון (2004)
45.0%	בריטניה (2004)
44.2%	ספרד (2004)
42.9%	אירלנד (2004)
40.3%	אוסטרליה (2003)
39.6%	רוסיה (2000)
38.6%	ארה"ב (2004)
36.0%	ישראל (2005)
33.8%	מקסיקו (2004)
33.5%	ברזיל (2006)

היקפו של המעמד הבינוני בישראל הוא מן הנמוכים בארצות המערב, כפי שניתן לראות בלוח שלהלן, הלקוח מניתוח שערך Steven Pressman על בסיס נתוני ה־Luxemburg Income Study. Pressman הגדיר את הרובד הבינוני כמשתרע בין 75% ל־150% מן ההכנסה החציונית של משקי הבית, ועל כן הנתונים שלו גבוהים מאלה שאנו הצגנו לעיל, הנוגעים למשקי בית שהכנסתם נעה בין 75% ל־125% מן ההכנסה החציונית של משקי הבית. Pressman מציין כי ככל שהאי שוויון בארץ נתונה גבוה יותר, היקפו של המעמד הבינוני קטן יותר.

הערה: רובד בינוני מוגדר כמשק בית שהכנסתו בין 75% ל־150% של ההכנסה החציונית של משקי הבית.
מקור: Steven Pressman, 2007. "Cross-National Comparisons of Poverty and Income Inequality." In *Journal of Economic Issues*.

האי שוויון בישראל - מן הגבוהים בארצות ה-OECD

אי שוויון בארצות ה-OECD

מדד ג'יני, שנות ה-2000 המאוחרות לאחר תשלומי העברה ומסים ישירים

מדינה	מדד ג'יני, שנות ה-2000 המאוחרות
צ'ילה	0.494
מקסיקו	0.476
טורקיה	0.409
ארה"ב	0.378
ישראל	0.371
פורטוגל	0.353
הממלכה המאוחדת	0.345
איטליה	0.337
ניו-זילנד	0.330
יפן	0.329
קנדה	0.324
ספרד	0.317
OECD (34)	0.314
יוון	0.307
גרמניה	0.295
הולנד	0.294
אירלנד	0.293
צרפת	0.293
לוקסמבורג	0.288
הונגריה	0.272
אוסטריה	0.261
בלגיה	0.259
פינלנד	0.259
שבדיה	0.259
צ'כיה	0.256
נורווגיה	0.250
דנמרק	0.248

האי שוויון בישראל הוא מן הגבוהים בארצות ה-OECD, ארגון יוקרתי אליו הצטרפה ישראל בשנת 2010. על פי מדד ג'יני לאי שוויון, היא ממוקמת במקום ה-5 מבין 27 מדינות.

מדד ג'יני בוחן את מיקומה של מדינה בין שני קצוות: הקצה האחד, שערכו אפס, מסמן מצב שבו ההכנסה מתחלקת באופן שווה בין כולם; הקצה השני, שערכו אחד, מסמן מצב שבו כל ההכנסה מצויה בידיו של אדם אחד.

מאז אמצע שנות ה-1980, האי שוויון - מדד ג'יני - גדל בחלק מארצות ה-OECD ובממוצע, ב-4.3%. בישראל עלה מדד הג'יני מ-0.326 ל-0.371 - עלייה של 13.8%.

הנתונים שבלוח שלהלן מתייחסים לשנות ה-2000 המאוחרות. כידוע, חלק מארצות אירופה ובראשן יוון חוו מאז - וליתר דיוק, מאז 2008 - משברים כלכליים קשים, שבוודאי הרעו את תמונת האי שוויון אצלן.

שיעור המשתכרים מתחת לשכר מינימום ירד מעט מאז משבר האינתיפאדה השנייה

שכר ממוצע ומטה עמד בשנת 2010 על 71.9% – דומה לזה שנרשם בתחילת העשור, וזאת לאחר שב-2006 כבר עמד על 73.8%.

כמו בנתונים אחרים על חלוקת הכנסות, גם כאן אנו רואים יציבות גדולה. למרות שהכל מסכימים על כך שבישראל של ימינו קשה לקיים רמת חיים סבירה בשכר מינימום, שיעור המשתכרים עד שכר מינימום לא הצטמצם בעשור האחרון באופן משמעותי – למשל, לרמה של 25% או 20%.

2001, שיעורם עמד על 29.2% מכלל השכירים; ב-2003 הוא עלה ל-35.4% וב-2006 נרשם שיעור דומה. מאז מצוי השיעור בירידה, וב-2010 הוא הגיע ל-31.4%.

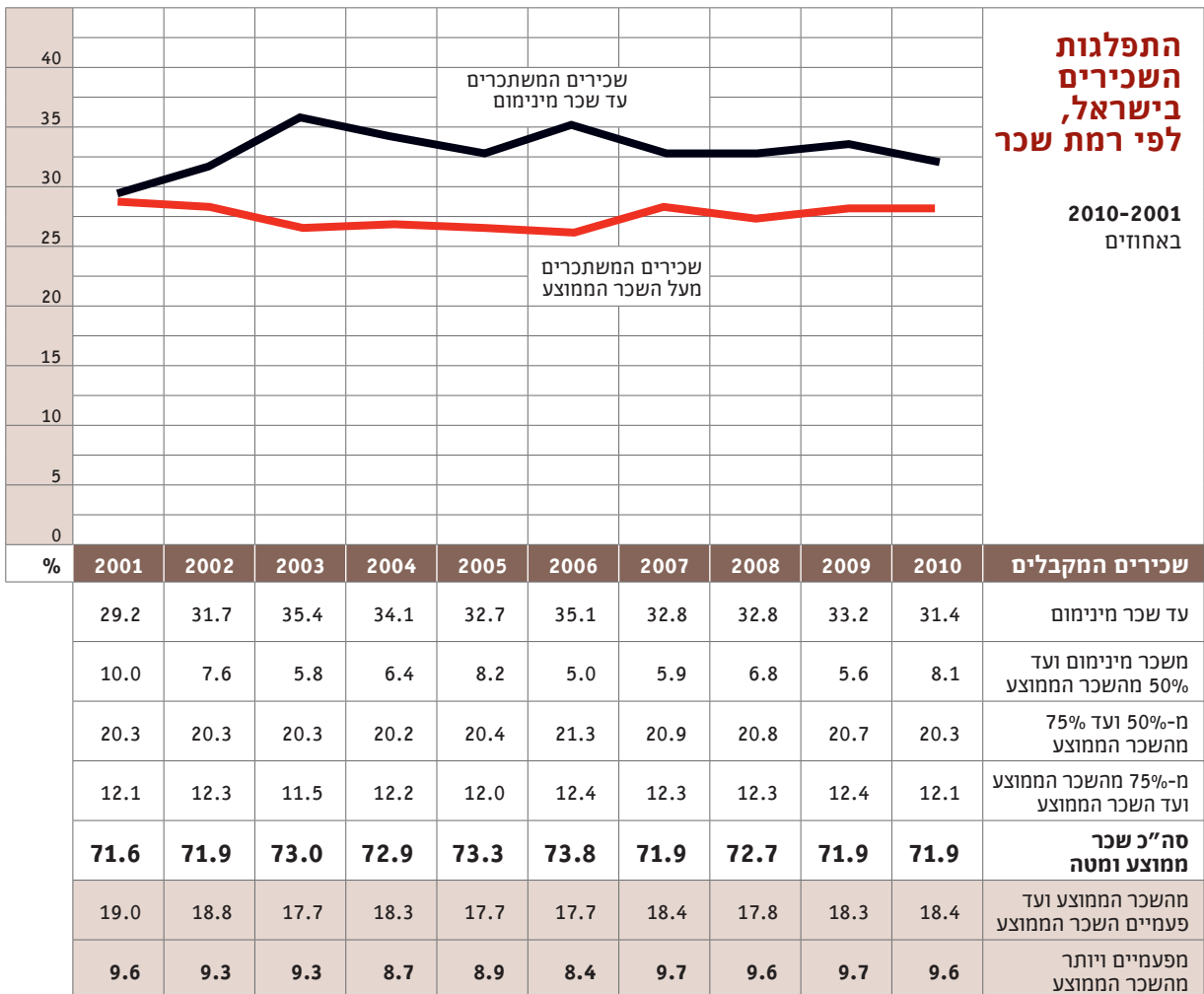
לעומת זאת, שיעורם של שכירים המשתכרים שכר ממוצע ומעלה, שעמד ב-2001 על 28.6% מכלל השכירים, ירד עד 2006 ל-26.1%. בשנתיים האחרונות, 2009-2010, השיעור דומה לזה שנרשם בתחילת העשור – 28%.

חלקם של כל הישראלים המשתכרים

עד כה בדקנו את פערי ההכנסות בין משקי הבית. עתה נבחן את פערי השכר ברמת העובד/ת הבודד/ה.

המוסד לבטיחה לאומי מפרסם נתונים על שכר השכירים לפי שלוש רמות: עד שכר מינימום, עד השכר הממוצע ומעל השכר הממוצע. למרבה הצער, נתונים אלה מתפרסמים באיחור של שנתיים ולכן אין בידינו להצביע על מה שקרה ב-2011.

בתקופת המשבר הכלכלי של האינתיפאדה השנייה גדל שיעור המשתכרים עד שכר מינימום: בשנת

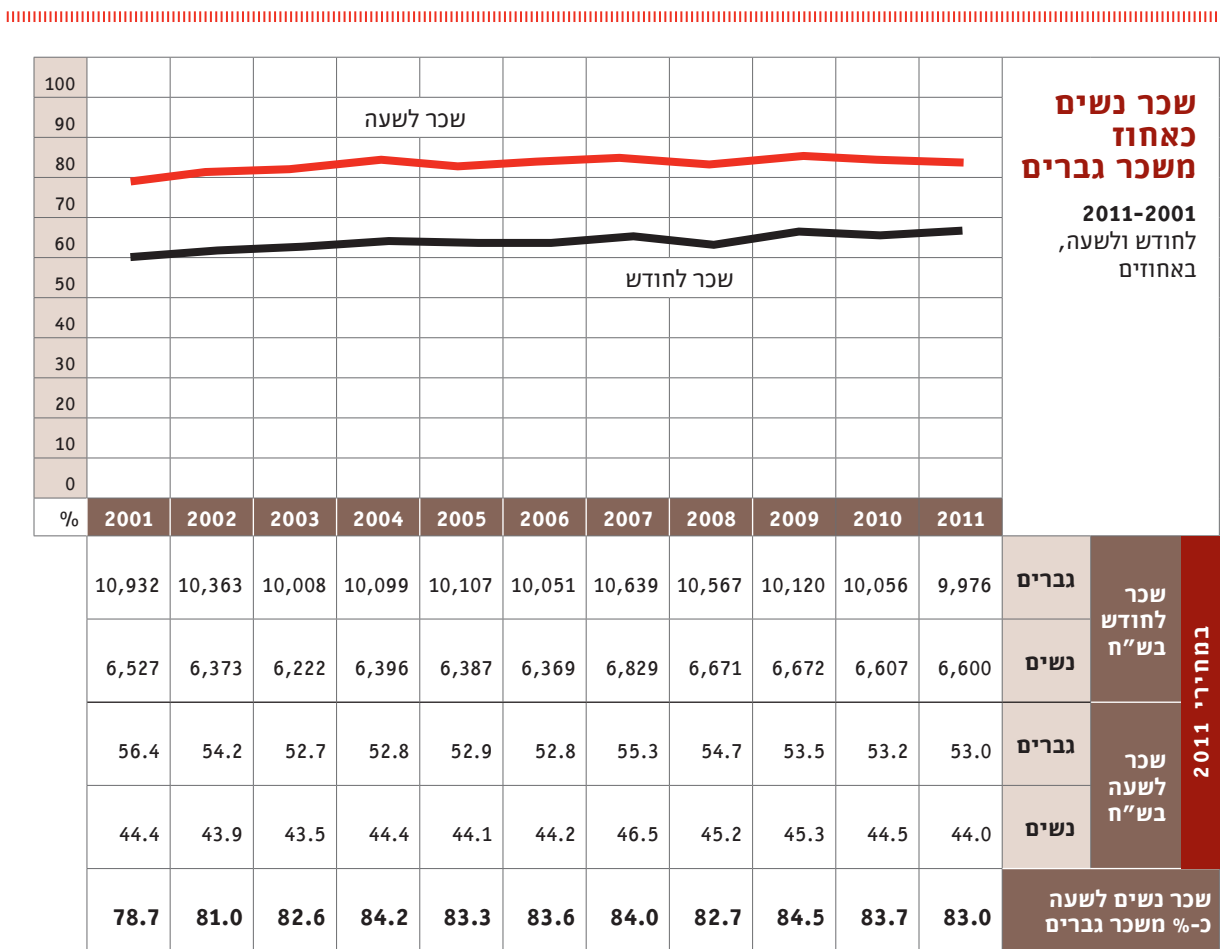
הערה: השכר הממוצע לעובד שכיר לחודש עבודה עמד ב-2010 על 9,013 ש"ח, במחירי שוטיפים. שכר המינימום באותה שנה עמד על 3,850 ש"ח. הנתונים לשנת 2011 עדיין לא התפרסמו. מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך זק בנדלק, ממוצעי שכר והכנסה לפי יישוב ולפי משתנים כלכליים שונים, המוסד לביטוח לאומי, שנים שונות.

פערי השכר בין גברים ונשים יציבים ביותר

בתחילת העשור, בין השנים 2004-2001, הצטמצם הפער בשכר (לחודש ולשעה) בין גברים לנשים בעיקר בגלל ירידה בשכר הגברים. לאחר מכן הפערים התייצבו, עד 2010, שנה שבה שב הפער בשכר לשעה לצמחה.

נתוני השכר לשעה נועדו להציב נשים וגברים בתנאים "שווים", לכאורה. השכר הממוצע לשעה של נשים עמד על 44 ש"ח - 83% מהשכר לשעה של גברים. הפער בין שכר הנשים לשעה ובין שכר הגברים לשעה נותר יציב למדי במהלך העשור האחרון, כאשר שכר הנשים לשעה מהווה כ-83%-84% משכר הגברים לשעה.

להלן מוצגים נתוני שכר לחודש ושכר לשעה. הפער הגדול בשכר לחודש משקף את העובדה שנשים רבות עובדות במשרות חלקיות ו/או זמניות. ב-2011, השכר הממוצע לחודש של נשים עמד על 6,600 ש"ח - 66% לערך מהשכר הממוצע של גברים. זהו שיפור בהשוואה ל-2001, אז עמד היחס על 60%.

שכר נשים כאחוז משכר גברים
2011-2001, לחודש ולשעה, באחוזים

במחירי 2011

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, סקרי הכנסות, שנים שונות.

פערי שכר לשעה בין גברים לנשים

ארצות נבחרות, 2010, באחוזים

מדינה	הפער בין שכר השעתי של נשים לשכרם השעתי של גברים
ארה"ב	12.3
אירלנד	12.6
קנדה	15.2
צרפת	15.5
שוודיה	16.0
נורבגיה	16.7
ספרד	16.7
דנמרק	16.8
ישראל	17.0
הונגריה	17.1
שוויץ	18.4
הולנד	19.2
פינלנד	20.1
בריטניה	20.6
יוון	22.0
גרמניה	23.2
צ'כיה	25.9

הערות:

1. הנתון לישראל הוא לשנת 2011 וחושב מתוך נתוני הלמ"ס.
2. הנתון ליוון הוא לשנת 2008.

מקורות:

UNECE Statistical Database
<http://w3.unece.org/pxweb/>
 November 2011

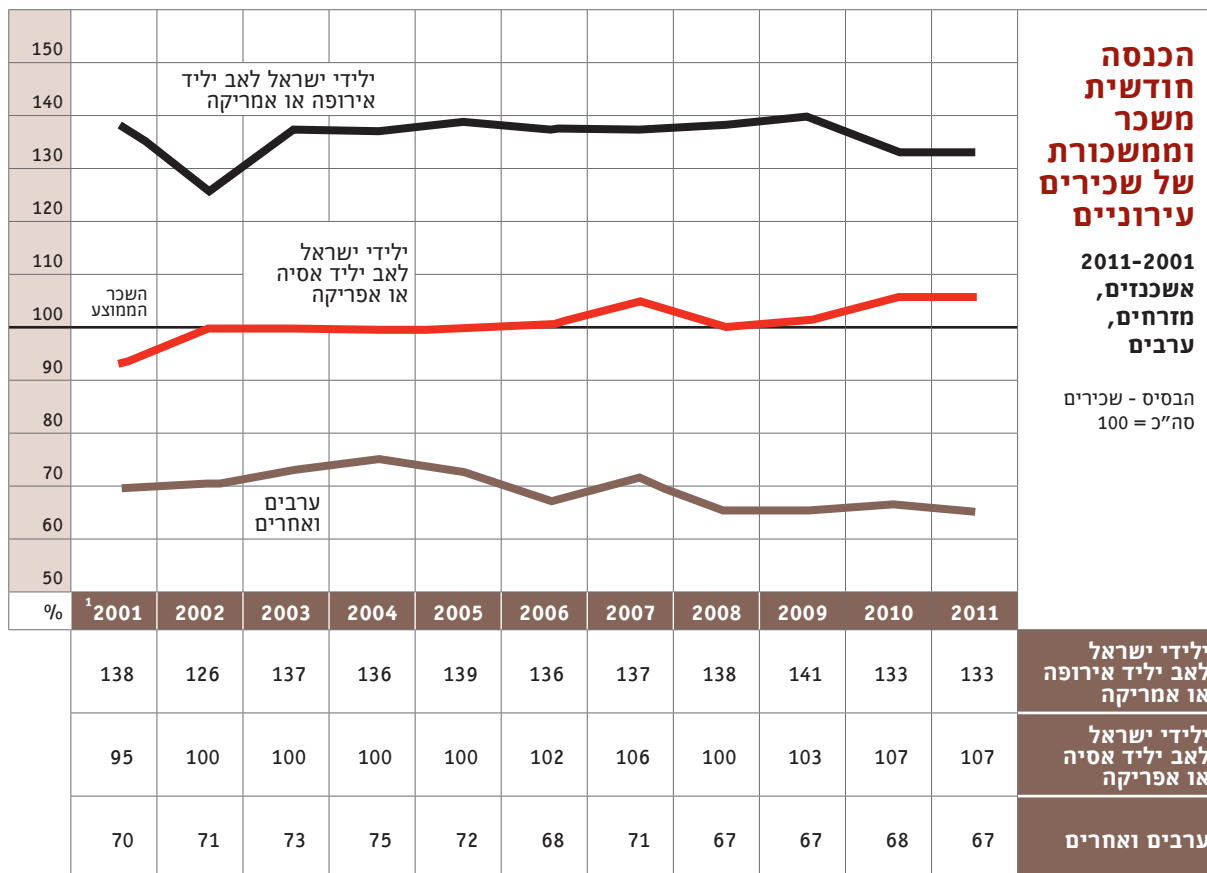
עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, נתונים מתוך סקר הכנסות לשנת 2011, נמסר על ידי גף הוצאות בלמ"ס.

אשכנזים, מזרחים וערבים

ההכנסה של השכירים העירוניים הערבים היא הנמוכה ביותר: 33% מתחת לממוצע. לא זו בלבד, אלא שקבוצת שכירים זו חוותה בשנים האחרונות ירידה מתמשכת, לאחר שב־2004 היא כבר הגיעה לרמה של 25% מתחת לממוצע.

ההכנסה החודשית הממוצעת של כלל השכירים העירוניים. ההכנסה של מקביליהם המזרחים נותרה ב־2011 ללא שינוי ועמדה על 7% מעל הממוצע; אולם במבט על פני כל העשור ניכרת עלייה, מ־5% מתחת לממוצע ל־7% מעל לממוצע.

פערי השכר בין יהודים לערבים ובין יהודים מזרחים (ילידי/ות ישראל לאב יליד אסיה או אפריקה) ליהודים אשכנזים (ילידי/ות ישראל לאב יליד אירופה או אמריקה) הם משמעותיים ביותר. ב־2011, ההכנסה החודשית של שכירים עירוניים אשכנזים עמדה על 33% מעל

הערות:

1. לא כולל את תושבי מזרח ירושלים.
 2. שכיר - כל נסקר/ת, שהייתה לו הכנסה כלשהי משכר ומשכורת ב־3 החודשים שלפני ביקור הפוקד.
 3. שכר: תשלום תמורת עבודה שנעשתה בפרק זמן קצוב; משכורת: שכר קבוע של עובד שהוא מקבל בדרך כלל אחת לחודש.
 4. הכנסה משכר וממשכורת - הכנסות משכר עבודה של פרטים שכירים.
- מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הל"ס, סקר הכנסות, שנים שונות; הנתון לשנת 2011 התקבל מגף צריכה בלמ"ס.

המאון העליון

בראש טבלת ההכנסות בישראל עומדים שכירים ועצמאים הנמנים עם המאון העליון. על גובה ההכנסות שלהם ניתן ללמוד משני מקורות: האחד הוא מינהל הכנסות המדינה, המפרסם נתונים על הכנסות של המאון העליון, הן שכירים והן עצמאים. המקור השני הוא נתונים שמפרסמת הרשות לניירות ערך על שכר חמשת בעלי השכר הגבוה ביותר בכל אחד מהתאגידים הנסחרים בבורסה.

א. נתוני מינהל הכנסות המדינה על הכנסות מהון של המאון העליון

לפי הדו"ח האחרון של מינהל הכנסות המדינה, בשנת 2010 עמדה ההכנסה החודשית (ברוטו) הממוצעת של המאון העליון של הנישומים (שכירים ועצמאים) בישראל על 138,936 ש"ח. מתוך זה, ההכנסה הממוצעת של שכירים במאון העליון היתה 77,897 ש"ח ואילו ההכנסה הממוצעת של עצמאים במאון זה היתה 509,076 ש"ח – כחצי מיליון ש"ח בחודש.

יש לציין כי הכנסתם של רוב העצמאים אינה גבוהה: נתוני מינהל הכנסות המדינה לשנת 2010 מעלים כי חמשת העשירונים הנמוכים של העצמאים השתכרו פחות מן השכר הממוצע במשק.

הקו הבולט המבחין בין עצמאים הוא ההכנסות מהון: בעוד שעצמאים בעלי

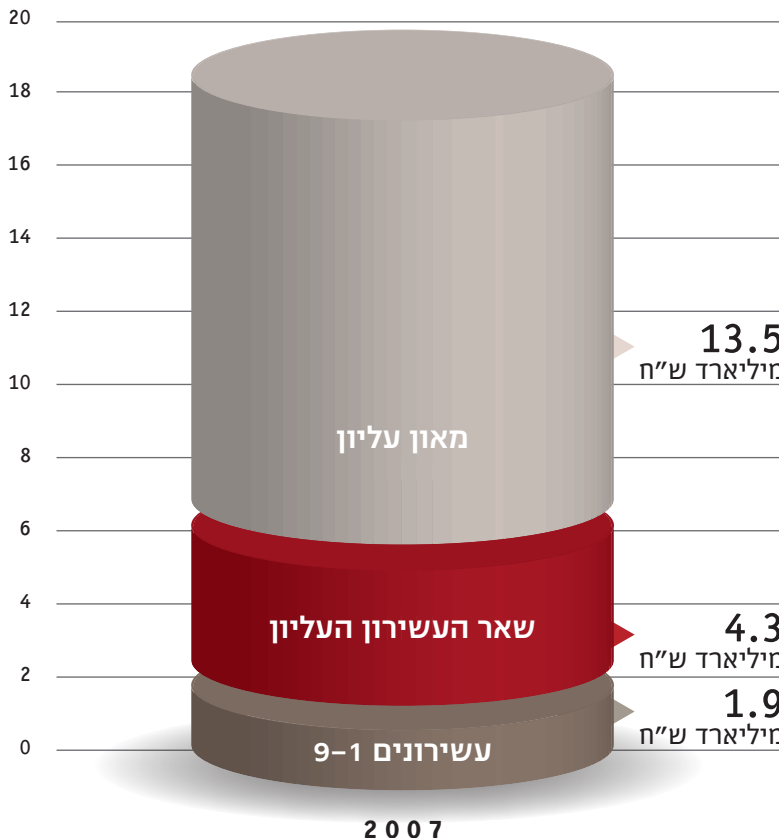
הכנסות נמוכות משתכרים מעבודתם, עצמאים בעלי הכנסות גבוהות נהנים גם מהכנסות מהון. נתונים עבור שנת 2007 מעלים כי אצל העשירון העליון של העצמאים, 39.2% מן ההכנסה השנתית באו מרווחי הון, מדיבידנדים, מריבית וכיו"ב.⁵ ויש מיעוט עוד יותר קטן, המאון העליון של העצמאים, שאצלו שני-שלישים מכלל ההכנסות – ב־2007, 66.1% – באו מרווחי הון, מדיבידנדים, מריבית וכיו"ב.⁶

ב־2007, ההכנסה השנתית הכוללת של מאון זה מהון ולא משכר או מעסק עמדה על 13.5 מיליארד ש"ח. לעומת זאת, תשעת העשירונים הנמוכים, כולם יחד, הרוויחו מהון סך כולל של 1.9 מיליארד ש"ח.

מיותר לציין לאור נתונים אלה כי האי שוויון בהכנסות מהון גדול הרבה יותר מהאי שוויון בהכנסות משכר.

התפלגות ההכנסות של עצמאים מרווחי הון, דיבידנדים, ריבית והחזקות נוספות

על פי עשירונים 2007 במיליארדי ש"ח, במחירי 2007

הערה: "החזקות נוספות" כוללות הכנסות מדמי חפחה, שכר דירה ועוד, שאותן מינהל הכנסות המדינה לא מפריד מהכנסות מדיבידנדים וריבית. **מקור:** מרכז אדוה, מצנת: ישראל עשירה מבעבר, אז למה ישראלים כה רבים מתקשים לנמור את החודש? ספטמבר 2012.

ב. נתוני הרשות לניירות ערך על שכר המנהלים הבכירים במשק

מקור שני של נתונים על בעלי ההכנסות הגבוהות מאוד הוא הרשות לניירות ערך וזאת בעקבות החוק המחייב את התאגידים הנסחרים בבורסה לפרסם את השכר של חמשת מקבלי השכר הגבוה ביותר בתאגיד.

כ"א 2011, מנכ"לים באחת מ-100 החברות הגדולות ביותר שמניותיהן נסחרות בבורסה התל אביבית ("תל אביב 100") תוגמל, בממוצע, בסכום שנתי כולל של 6.48 מיליון ש"ח, או 539.9 אלף ש"ח בחודש.

התגמול השנתי הממוצע של כל חמשת נושאי המשרות הבכירות – לא רק המנכ"לים – בחברות אלה עמד על 4.06 מיליון ש"ח, או 338 אלף ש"ח בחודש.

התגמול החודשי הממוצע של המנכ"לים היה גבוה פי 60 לערך מן השכר הממוצע במשק בשנת 2011 (8,741 ש"ח, עובדים ישראלים בלבד⁷) ופי 130 משכר המינימום באותה שנה (4,100 ש"ח).

בבדיקה שנערכה על ידי הרשות לניירות ערך באשר לשכר הבכירים בחברות הציבוריות במשק ("ת"א 100") במהלך השנים 2003–2011, עולה כי בשנת 2011 ממוצע שכר הבכירים לא עלה לעומת שנת 2010.⁸

תיגמול מנהלים בחברות הנסחרות במדד "תל אביב 100", 2011

פירוט של מרכיבי התגמול העיקריים, תגמול ממוצע לחודש עבודה, באלפי ש"ח, במחירים שוטפים לשנת 2011

מרכיב	מנכ"ל	בכיר ב-"תל-אביב 100"
תגמול חודשי ממוצע	539.9	338.4
שכר ו/או דמי ניהול	221.0	159.8
מענקים	183.4	104.9
תשלום מבוסס מניות	249.4	123.5
אחר	28.9	36.3

הערות:

1. הנתונים הכספיים המוצגים לעיל נלקחו מתוך הדוחות הכספיים של החברות הנסחרות במדד "תל אביב 100". הנתונים מתפרסמים מכו תקנה 21 של הרשות לניירות ערך: תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה.
2. מניחות הדוחות הכספיים עולה, כי ישנם מקרים בהם בעלי התפקיד הבכיר בחברה אינם נמנים עם חמשת בעלי התגמולים הגבוהים מבין נושאי המשרה הבכירה בחברה או בתאגיד שבשליטתה. למשל: בקבוצת דלק ובמית גלוב.
3. הנתונים הינם לשנה קלנדרית (2011) ולמועסקים במשרה מלאה (100%). בכירים שצויין עבורם כי הם מועסקים במשרה חלקית, שכרם תוקן באופן יחסי למשרה מלאה.
4. הנתונים אינם כוללים את החברות הדואליות הבאות: טבע, אלביט מערכות ונייס. חברות אלו מפרסמות את הדוחות הכספיים שלהן בארה"ב והן אינן מחויבות לפרסם את שכר הבכירים בהן לפי פירוט שמי לא בישראל ולא בארצות הברית.
5. עבור החברות הדואליות הבאות קיימים נתונים חלקיים בלבד: פריגו, פרטנר וסלקום.
6. החברות הבאות: דלק קידוחים, אבנר ושרמקו הינן שותפויות לחיפוש דג נפט שאינן מעסיקות עובדים. לא כללנו אותם בניתוח שלנו.
7. מרכיבי השכר הם: שכר כולל הפרשות סוציאליות; מענקים (בונוס); תשלום מבוסס מניות ואחר.
8. אצל חלק מנושאי המשרה השכר ניתן באמצעות דמי ניהול.
9. בכיר ב"תל אביב 100" – הכוונה לחמשת נושאי המשרה הבכירה בחברה.

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך אתר האינטרנט של הרשות לניירות ערך, אפריל 2011.

הנתונים המוצגים בעמוד זה עובדו ונותחו על ידי הכלכלנית ורואת החשבון ספא סבאח אנגבאריה.

הקצוות מתרחקים זה מזה

ממדיו.

גידול חד במיוחד בהיקף העוני נרשם בקרב המשפחות הערביות: מ-41.2% ב-2001 ל-54.0% ב-2006. בשנים שלאחר מכן נרשמה ירידה, אולם בשנת 2009 שיעור העוני בקרב משפחות ערביות עלה באופן חד והגיע ל-53.5%, שיעור שנשמר גם בשנת 2011. יש לציין כי כבר בתחילת העשור הקודם היה שיעור העוני בקרב הערבים גבוה פי 2.9, כמעט, מן השיעור בקרב היהודים.

בקרב היהודים, שיעורי העוני הגבוהים ביותר הם בקרב החרדים והם דומים לאלה של האוכלוסייה הערבית.

הקצבאות של המוסד לביטוח לאומי. מאז, ישראל מתקשה לחזור לשיעור העוני של תחילת העשור, שהיה ממילא גבוה מאוד.

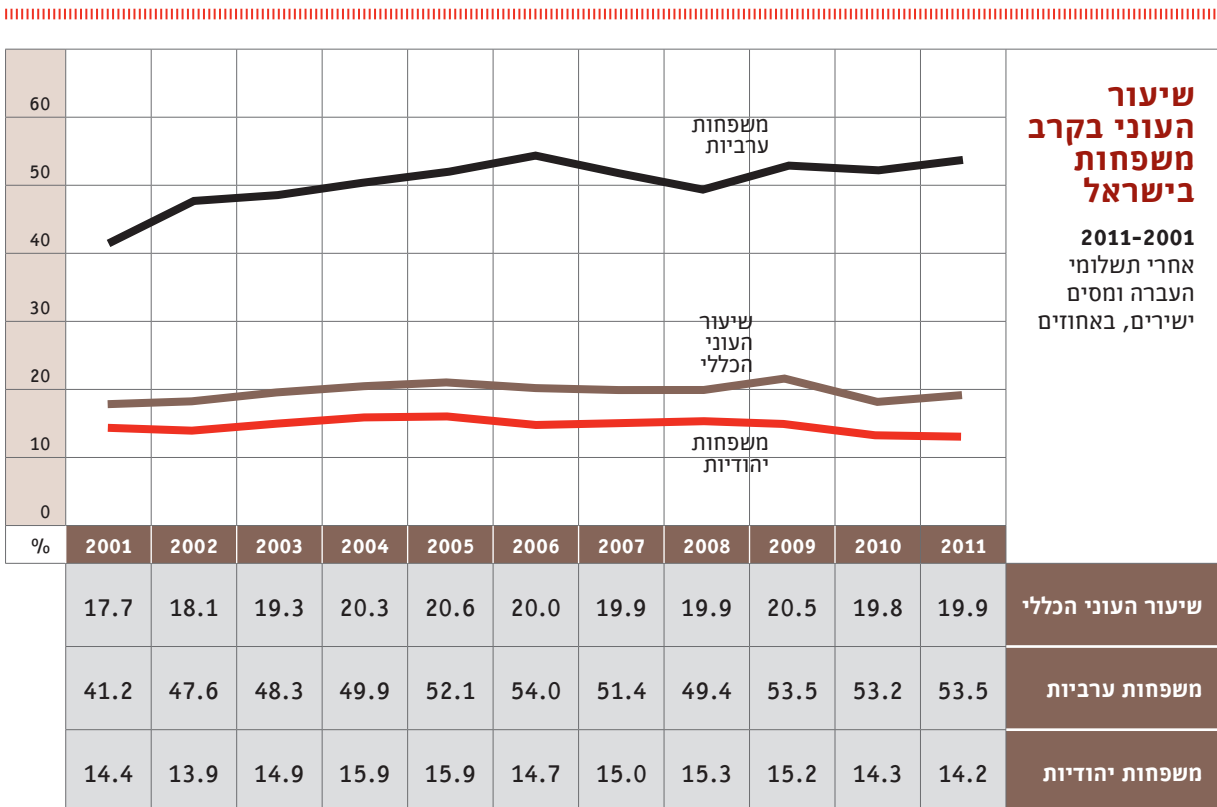
הסיבות לכך רבות: מספר רב של משרות חדשות שהן חלקיות, העסקה גוברת של עובדי ועובדות שירותים באמצעות קבלני כוח אדם, היעדר השקעות ביישובים הערביים, שיעור נמוך של השתתפות בכוח העבודה של נשים ערביות וגברים יהודיים חרדים ועוד.

גל הצמיחה שבין סיום האינתיפאדה השנייה ובין פריצת המשבר הפיננסי והכלכלי העולמי הצליח לבלום את התפשטות העוני, אך לא לצמצם את

בתחתית סולם ההכנסות נמצאות משפחות שהכנסתן כה נמוכה עד שהיא מציבה אותן מתחת לקו העוני (המוגדר כהכנסה השווה ל-50% או פחות מן ההכנסה החציונית של המשפחות בישראל).

ב-2011 עלתה מעט תחולת העוני ועמדה על 19.9% - שתי נקודות אחוז יותר מהשיעור של תחילת העשור.

בעשור האחרון, השינוי המשמעותי בשיעור העוני התרחש במהלך משבר האינתיפאדה השנייה, כאשר השיעור עלה מ-17.7% ל-20.3%. זאת, בעקבות הקיצוצים הגדולים שנעשו אז במערך

שיעור העוני בקרב משפחות ישראל
2011-2001 אחרי תשלום העברה ומוסים ישירים, באחוזים

הערות:
1. הנתון לשנת 2001 אינו כולל את אוכלוסיית מזרח ירושלים.
2. בנתוני המשפחות היהודיות נכללים גם לא יהודים שאינם ערבים.
מקורות: המוסד לביטוח לאומי, סקירה שנתי, שנים שונות; המוסד לביטוח לאומי, ממדי העוני והפער החברתיים, דוח שנתי, שנים שונות.

שיעור העוני בארצות ה-OECD

סוף עשור ה-2000, בקרב משקי בית, לאחר מסים ישירים והעברות, באחוזים

שיעור העוני	מדינה	שיעור העוני	מדינה
9.4	בלגיה	21.0	מקסיקו
9.3	שוויץ	19.9	ישראל
9.1	אירלנד	18.4	צ'ילה
8.9	גרמניה	17.3	ארה"ב
8.5	לוקסמבורג	17.0	טורקיה
8.4	שוודיה	15.7	יפן
8.0	סלובניה	15.2	קוריאה
8.0	פינלנד	14.6	אוסטרליה
7.9	אוסטריה	14.0	ספרד
7.8	נורבגיה	12.5	אסטוניה
7.2	סלובקיה	12.0	קנדה
7.2	צרפת	12.0	פורטוגל
7.2	הולנד	11.4	איטליה
6.4	איסלנד	11.2	פולין
6.4	הונגריה	11.1	ממוצע OECD
6.1	דנמרק	11.0	ניו זילנד
5.5	צ'כיה	11.0	בריטניה
		10.8	יוון

מקור: OECD Statistical Extracts, <http://stats.oecd.org/> November 2012

אי שוויון: מפת האבטלה

אחרות. לכן, מספר דורשי העבודה נמוך ממספר המובטלים. תמונה מלאה יותר של היקף האבטלה מתקבלת מנתונים על בלתי מועסקים, שאותם מפרסמת הלמ"ס; אלא שנתונים אלה אינם מתפרסמים לפי יישוב. על כן בחברנו להציג את הנתונים על דורשי העבודה, מכיוון שהם מאפשרים מבט על ההבדלים הבין-יישוביים.

ממצא בולט המוצג בלוח שלהלן הוא שיעור האבטלה הגבוה עד מאוד בכמה מן היישובים הערביים הגדולים ביותר – שיעור הגבוה פי 4 ופי 5 מן הממוצע הארצי. בקרב היישובים היהודיים, שיעורים גבוהים של דורשי עבודה נרשמו בעיירות פיתוח וביישובים המרוחקים מן המרכז.

יותר מאשר בקרב גברים ובקרב נשים ערביות יותר מאשר בקרב נשים יהודיות. האבטלה פוגעת באלה שמערכת החינוך לא העניקה להם השכלה ראויה. היא פוגעת גם בצעירים שעדיין לא הספיקו לבסס לעצמם אחיזה בשוק העבודה ובמבוגרים שפוטרו ומתקשים למצוא עבודה בשל גילם.

הלוח שלהלן מציג נתונים מחודש יולי 2012 על דורשי עבודה לפי יישוב, שמתפרסמים באתר שירות התעסוקה שבמשרד התעשייה, המסחר והתעסוקה. דורשי עבודה הם מי שפנו ללשכות עבודה של שירות התעסוקה. מובטלים רבים אינם פונים לשירות התעסוקה, אם מפני שאין בקרבם לשכת עבודה, אם מפני שפניהם הושבו ריקם פעמים רבות בעבר, אם מפני שהם מעריכים כי אין להם סיכוי למצוא עבודה ואם מסיבות

אחת התוצאות הכואבות ביותר של משבר כלכלי היא גידול באבטלה: פיטורי עובדים וקושי למצוא עבודה. המשבר העולמי שפרץ ב-2008 העלה את שיעור הבלתי מועסקים בישראל, מ-5.9% באמצע 2008 עד ל-7.8% באמצע 2009. אחת העדויות לכך שישראל יצאה מן המשבר מהר יותר מארצות אחרות היא העובדה שבשנת 2010 ירד שיעור האבטלה (שיעור הבלתי מועסקים) ל-6.6% ובשנת 2011 ל-5.6%. אלא שבשנת 2012 מצוי שיעור האבטלה בישראל שוב בעלייה, מ-6.7% בחודש ינואר ל-7% בחודש אוקטובר 2012.¹⁰

האבטלה פוגעת בעיקר בחלקים היותר חלשים של האוכלוסייה: היא גבוהה ביישובים ערביים הרבה יותר מאשר ביישובים יהודיים, בעיירות פיתוח יותר מאשר ביישובים מבוססים, בקרב נשים

שיעור דורשי עבודה

לפי יישוב, יולי 2012, יישובים בעלי 20,000 תושבים ומעלה, באחוזים מכוח העבודה, לפי סדר יורד

שיעור מובטלים מאומדן כוח העבודה ביישוב	היישוב	שיעור מובטלים מאומדן כוח העבודה ביישוב	היישוב	שיעור מובטלים מאומדן כוח העבודה ביישוב	היישוב
4.5	בת ים	7.9	אשדוד	5.9	ממוצע ארצי
4.4	אור יהודה	7.9	באר שבע	31.6	רהט
4.2	אלעד	7.7	מגדל העמק	30.8	אום אל-פחם
4.1	ירושלים	7.5	אשקלון	25.0	עראבה
3.6	פתח תקוה	7.0	עפולה	23.8	תמרה
3.4	ראשון לציון	6.9	לוד	23.5	סח'נין
3.3	תל אביב - יפו	6.8	כרמיאל	23.1	מגאר
3.2	מבשרת ציון	6.7	באקה אל-גרביה	21.2	טייבה
3.2	מעלה אדומים	6.7	ביתר עילית	17.9	שפרעם
3.2	נשר	6.7	קרית אתא	16.2	דימונה
3.2	ראש העין	6.6	ערד	15.8	עכו
3.1	יהוד	6.4	מודיעין עילית	14.8	אופקים
3.1	כפר קאסם	5.7	חדרה	14.8	מג'ד אל-כרום
2.9	חולון	5.3	בני ברק	13.4	נצרת
2.6	רמת גן	5.2	בית שמש	13.4	צפת
2.5	כפר סבא	5.2	קרית ביאליק	11.9	קרית מלאכי
2.4	מודיעין מכבים רעות	5.2	קרית שמונה	11.8	קרית גת
2.3	גבעת שמואל	5.2	רמלה	10.9	נתיבות
2.3	גבעתיים	5.0	קרית מוצקין	10.9	שדרות
2.3	הוד השרון	4.9	חיפה	9.6	טבריה
2.2	רעננה	4.9	טירה	9.2	נצרת עילית
2.0	הרצליה	4.8	אילת	8.2	דאלית אל-כרמל
2.0	קרית אונו	4.8	פרדס חנה-כרכור	8.2	נהרייה
1.8	רמת השרון	4.7	יבנה	8.1	ערערה
		4.6	נתניה	8.0	קרית ים

השכלה גבוהה: רק מיעוט מגיע

הנתונים שלעיל מתייחסים למסודות הנתונים לפיקוח המועצה להשכלה גבוהה ומשתמשים בתנאי הקבלה שנקבעו על ידי מועצה זו. לפיכך הם אינם כוללים את האוניברסיטה הפתוחה ואת המכללות להוראה. האוניברסיטה הפתוחה אינה מעמידה תנאי סף לקבלה, וטווח הגילאים של תלמידיה רחב מאוד. המכללות להוראה אינן נתונות לפיקוח המועצה להשכלה גבוהה אלא לזה של משרד החינוך ותנאי הקבלה אליהן משתנים. באוניברסיטה הפתוחה למדו בשנת 2011 46,303 אלף תלמידים, רובם בני 25 ומעלה; מספר מקבלי התעודות עמד באותה שנה על 3,643. במכללות האקדמיות להוראה למדו באותה שנה 30,009 תלמידות ולתלמידים, 90% מהם לתואר ראשון.¹²

הגיל. בקרב הזכאים, חלק החזיק בתעודה שלא עמדה בדרישות הסף של המוסדות להשכלה גבוהה. התוצאה: שיעור הזכאים שיכלו להגיש מועמדות להשכלה גבוהה עמד על 40.5% מקבוצת הגיל.

מתוך אלה, לא כולם הגיעו בסופו של דבר עד 2010 לאחד המוסדות להשכלה גבוהה בישראל: רק 28.8% מבני/ות השכבה הגיעו, דהיינו – מעט יותר מ־1 מתוך 4.

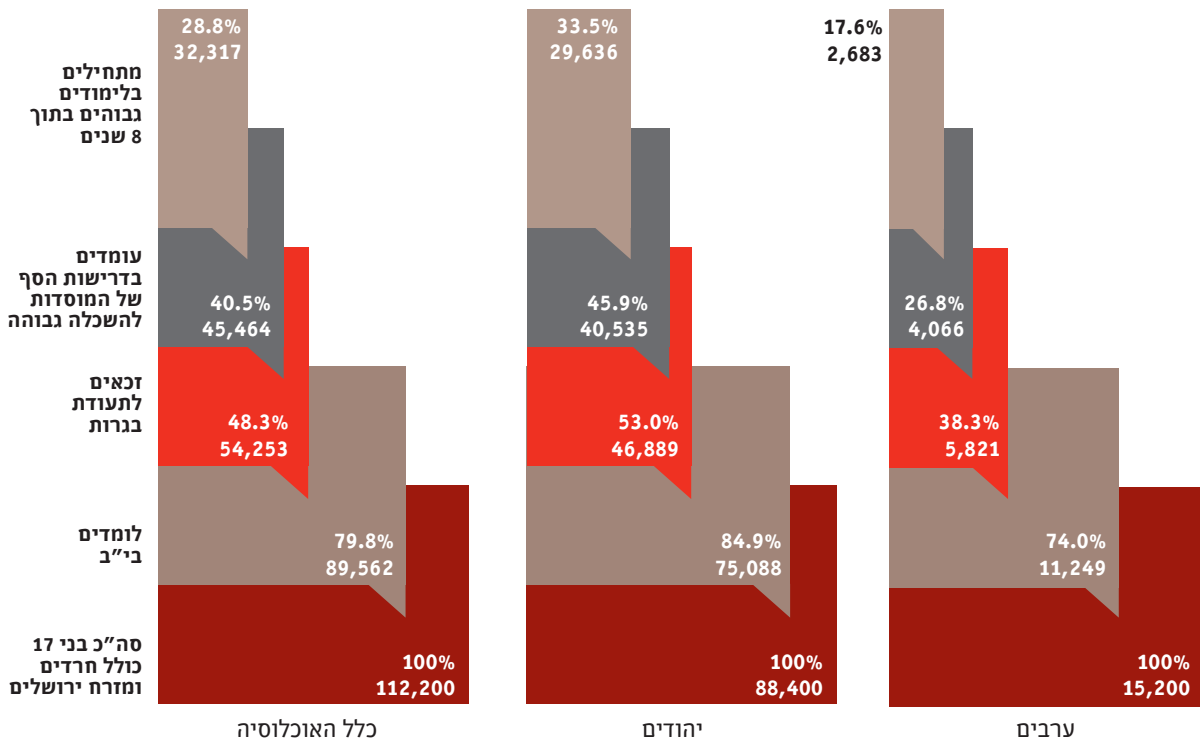
שיעורם של צעירים וצעירות יהודיים שהגיעו להשכלה גבוהה כפול מזה של צעירים וצעירות ערביים. עם זאת יש לציין כי צעירים ערבים רבים רוכשים השכלה גבוהה בחו"ל: למשל בירדן, בה לומדים מספר אלפי סטודנטים ישראלים.¹¹

דרך המלך לעתיד אישי וחברתי טוב יותר היא רכישת חינוך והשכלה גבוהה. בישראל, דרך זו מסודרת בצורה של פירמידה: כולם מתחילים יחד במדרגה הראשונה, אך ככל שמתקדמים במעלה הפירמידה מספר העולים לשלב הבא קטן.

אל פיסגת הפירמידה – לימודים אקדמיים – מגיע רק מיעוט: עד 2010, רק 28.8% מבני/ות הנוער שהיו בני/ות 17 בשנת 2002 התחילו ללמוד במוסד ישראלי להשכלה גבוהה.

אם נשחזר את מסלול ההתקדמות של שכבת גיל זו, נמצא: בשנת 2002, רק 79.8% מבני/ות השכבה למדו בכיתה י"ב במסלול המוביל לבחינות הבגרות. בתעודת בגרות זכו רק 48.3% משכבת

גילאי 17 ב-2002 שהגיעו להשכלה גבוהה עד 2010

הערות:

1. תרשים זה מבוסס על נתוני זכאות לתעודת בגרות לפי יישוב שמפרסם משרד החינוך. הנתונים המוצגים כאן הם לשנת 2010 משום שנתוני 2011 עדיין לא התפרסמו.
 2. נתוני הזכאות לבגרות הם לאחר מועד א'.
 3. האחוזים מחושבים מתוך סך כל בני/ות 17 בכל אחת מהקבוצות.
 4. ערבים - כולל תלמידים מוסלמים ונוצרים. לא נכללו בדואים בנגב ודרוזים.
 5. השכלה גבוהה - סטודנטים הלומדים באוניברסיטאות (לא כולל האוניברסיטה הפתוחה) ובמכללות אקדמיות - פרטיות וציבוריות...
 6. בשונה מן הפרסום של מרכז אדוה זכאות לתעודת בגרות לפי יישוב, שם אנו מציגים את שיעור המתחילים בלימודים אקדמיים מתוך קבוצת גיל 17.
- מקורות:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד החינוך התרבות והספורט, המינהל הפדגוגי, אגף הבחינות, נתוני בחינות בגרות, שנים שונות; מרכז אדוה, זכאות לתעודת בגרות לפי יישוב, שנים שונות; הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות.

זכאות לתעודת בגרות

המאה ה-21, שיעור הזכאות ידע עליות ומורדות, אך בסיכומו של דבר מערכת החינוך לא הצליחה לפרוץ במהלכו את מחסום ה-50%.

כשנות השמונים והתשעים של המאה הקודמת, שיעור הזכאות לתעודת בגרות בקרב קבוצת הגיל (גילאי 17) עלה ב-10 נקודות אחוז בכל עשור: מ-20% מקבוצת הגיל ב-1980 ל-30% ב-1990 ול-40% בשנת 2000. בעשור הראשון של

שיעור המגיעים להשכלה גבוהה הוא נמוך, בראש ובראשונה משום ששיעור בני הנוער המקבלים תעודת בגרות הוא נמוך.

זכאים לתעודת בגרות כאחוז מבני/ות 17

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
45.3%	48.4%	48.3%	49.2%	46.4%	45.9%	46.3%	44.4%	46.1%	48.3%	48.1%

הערה: קבוצת גיל 17 כוללת את הלומדים במסר החרדי ואת הלומדים במסר ירושלים.
מקור: זכאות לבגרות לפי יישוב, 2009-2010, מרכז אדוה אוגוסט 2012; תעודת בגרות על פי חתך רשותי, הדעה לעיתונות של משרד החינוך, 8.8.2012.

מי מגיע להשכלה גבוהה?

מסיימי תיכון ב-2003 שהחלו ללמוד באוניברסיטות ובמכללות אקדמיות בישראל עד 2011

לפי מאפיינים שונים באחוזים מתוך כלל מסיימי תיכון בכל שורה

סך הכל	34.4%
גברים	30.9%
נשים	37.8%
חינוך עברי - סך הכל	37.1%
גברים	33.1%
נשים	40.8%
בוגרי/ות נתיב עיוני	44.5%
בוגרי/ות נתיב טכנולוגי	28.8%
גרים ביישוב השייך לאשכול כלכלי 1-4	24.5%
גרים ביישוב השייך לאשכול כלכלי 5-7	35.3%
גרים ביישוב השייך לאשכול כלכלי 8-10	48.0%
חינוך ערבי - סך הכל	19.2%
גברים	17.0%
נשים	21.2%
בוגרי/ות נתיב עיוני	20.8%
בוגרי/ות נתיב טכנולוגי	17.0%
גרים ביישוב השייך לאשכול כלכלי 1-2	16.0%
גרים ביישוב השייך לאשכול כלכלי 3-4	20.4%
גרים ביישוב השייך לאשכול כלכלי 5-10	29.3%

המתחילים ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה אינם מייצגים באופן שווה את הקבוצות השונות בחברה הישראלית. הלוח שלהלן מציג נתונים על בוגרי תיכון בשנת 2003, שהתחילו ללמוד באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות בתוך 8 שנים מסיום התיכון, דהיינו, עד 2011.

השיעורים הגבוהים ביותר של התחלת לימודים אקדמיים נרשמו בקרב יהודים בוגרי הנתיב העיוני הגרים ביישובים השייכים לאשכול חברתי-כלכלי גבוה. השיעורים הנמוכים ביותר נרשמו בקרב ערבים הגרים ביישובים השייכים לאשכול חברתי-כלכלי נמוך.

ועוד - שיעור הנשים המגיעות להשכלה גבוהה גבוה משיעור הגברים ושיעור בוגרי המסלול העיוני גבוה משיעור בוגרי המסלול הטכנולוגי.

הערה: רוב היישובים הערביים נמצאים באשכולות 1-4, ישנם 3 יישובים השייכים לאשכול 5 ויישוב אחד בלבד באשכול 6.
מקור: הלח"ט, שנתון סטטיסטי לישראל 2012, חס' 63, ספטמבר 2012.

בשנת 2010/11 רוב הסטודנטים לתואר ראשון הגיעו מיישובים מבוססים

האקדמיות הציבוריות לבין אלה הפרטיות.

בשנים 2002/3-2010/11 חלה ירידה בשיעור הלומדים באוניברסיטאות מתוך קבוצת הגיל 20-29: מ-7% ב-2002/3 ל-6.4% ב-2010/11. במקביל, חלה עלייה במספר הלומדים במכללות האקדמיות באותן השנים, מ-4.4% ל-7.8%¹³.

הנתונים הללו אינם כוללים את הלומדים באוניברסיטה הפתוחה ובמכללות להוראה. תלמידי המכללות להוראה מהווים 2.3% מקבוצת הגיל 20-29. הישוב שכזה אינו אפשרי עבור תלמידי האוניברסיטה הפתוחה, שרבים מתלמידיה מבוגרים יותר.¹⁴

כאשר מפרדים בין אוניברסיטאות למכללות אקדמיות, עולה כי ביישובים מבוססים, שיעור הלומדים לתואר ראשון באוניברסיטאות מתוך קבוצת הגיל 20-29 עמד על 9.1% - בהשוואה ל-6.2% מן המגיעים מעיירות פיתוח ול-5.2% בלבד מן המגיעים מיישובים ערביים.

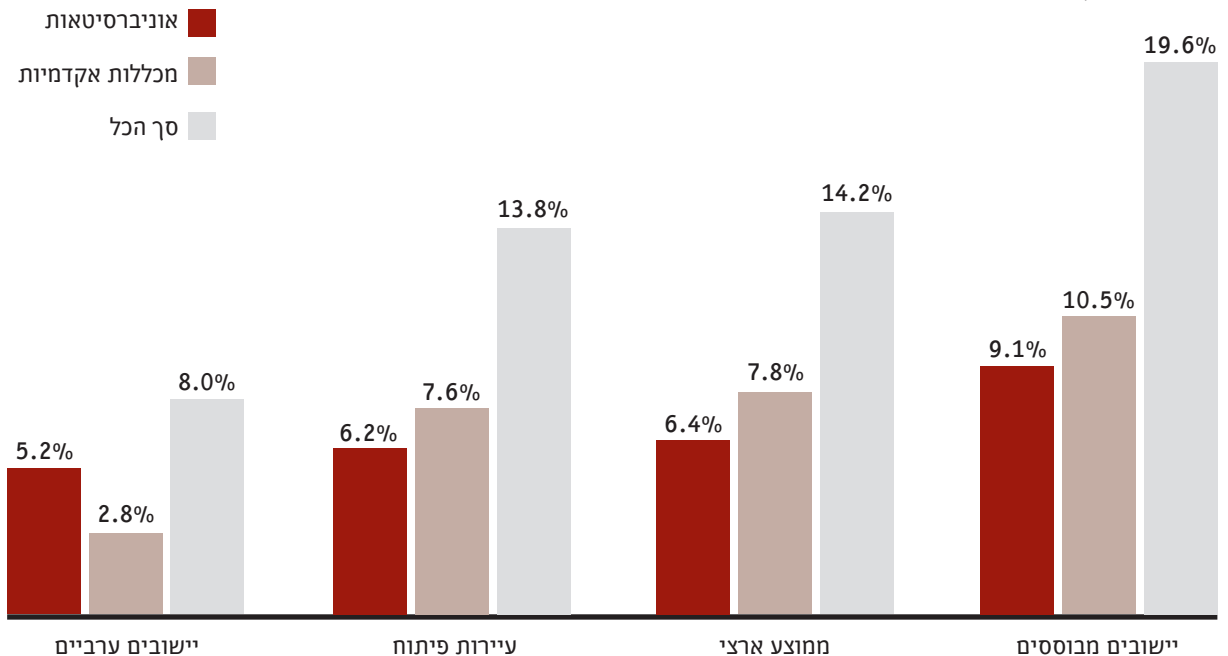
במכללות האקדמיות, הנתונים המקבילים הם 10.5%, 7.6% ו-2.8%, בהתאמה. הפערים במכללות האקדמיות בולטים במיוחד על רקע העובדה שאחד היעדים של חלק מתוכן, אלה הציבוריות, היה פתיחת הזדמנויות בפני תושבי הפריפריה. לצערנו, נתוני הלמ"ס אינם מאפשרים הפרדה בין המכללות

נתון נוסף המסייע לעמוד על הפערים בהשכלה גבוהה הוא שיעור הלמידה במוסד אקדמי בקרב בני 20-29, לפי יישוב.

בשנת הלימודים 2010/11, ביישובים יהודיים מבוססים, שיעור בני 20-29 שלמדו לתואר ראשון באוניברסיטה או במכללה אקדמית בישראל עמד על 19.6%. שיעור זה היה גבוה פי 2.5, לערך, מן השיעור המקביל ביישובים הערביים - 8.0%. בעיירות הפיתוח, השיעור - 13.8% - היה גבוה יותר מזה של היישובים הערביים אבל עדיין רחוק מהיישובים המבוססים.

סטודנטים לתואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות 2010/11

לפי סוג יישוב, באחוזים מבני/ות 20-29

הערות:

1. הלמ"ס מפרסמת נתונים על סטודנטים לתואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות רק עבור יישובים שבהם 30 סטודנטים או יותר.
 2. הנתונים המוצגים בלוח שלעיל הינם עבור יישובים בעלי 2,000 תושבים ומעלה. לא נכללו יישובים הלולים במועצות אזוריות.
 3. הממוצע הארצי של הלומדים לתואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות כולל את כל הסטודנטים לתואר ראשון מכל היישובים בארץ, בכלל זה גם יישובים שלא נכללים בלוח זה.
 4. מכללה אקדמית - סך הסטודנטים הלומדים במכללות ציבוריות ופרטיות לקראת תואר ראשון. לא נכללו מכללות אקדמיות לחינוך.
 5. הנתונים אינם כוללים את הסטודנטים הלומדים באוניברסיטה הפתוחה.
 6. יישובים מבוססים - יישובים המשתייכים לאשכולות 8-10 של הלמ"ס.
 7. יישובים ערביים - לא נכללו סטודנטים ערבים המתגוררים בערים מעורבות.
 8. השיעורים שמוצגים בלוח שלעיל חושבו מתוך נתוני המקור. לכן, תיתכן אי התאמה של עשירית האחוז בלוח.
- מקורות:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, רשויות מקומיות בישראל 2010, קובץ נתונים לעיבוד, אתר האינטרנט של הלמ"ס; הנתונים על מספר הלומדים באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות לתואר ראשון התקבלו מגף חינוך גבוה בלמ"ס.

סטודנטים לתואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות בישראל, 2010/11

כאחוז מבני/ות 20-29, לפי יישוב, יישובים שבהם 30 סטודנטים או יותר, לפי סדר יורד בטור של סך הלומדים לתואר ראשון

יישוב	סך הלומדים לתואר ראשון	אוניברסיטאות	מטה: שיעור מכללות (מסטי וציבורי)	מטה: שיעור מכללות (מסטי וציבורי)
כפר יאסיף	16.1	12.6	3.5	12.6
תל אביב יפו	15.8	7.2	8.5	7.2
רמת גן	15.7	7.0	8.7	7.0
קריית שמונה	15.5	4.4	11.1	4.4
כפר יונה	15.5	4.9	10.6	4.9
קריית גת	15.5	6.4	9.1	6.4
אשדוד	15.4	6.4	9.0	6.4
ערד	15.3	6.4	8.9	6.4
מגדל העמק	15.3	5.4	9.9	5.4
פקיעין (בוקייעה)	15.2	10.4	4.8	10.4
חולון	15.1	4.9	10.2	4.9
קריית ים	15.0	8.5	6.5	8.5
פרדס חנה-כרכור	14.9	6.0	8.8	6.0
עפולה	14.7	5.2	9.5	5.2
בית שאן	14.6	6.6	8.0	6.6
נתניה	14.6	5.1	9.5	5.1
גוליס	14.5	9.0	5.6	9.0
גדרה	14.4	6.4	8.0	6.4
חדרה	14.4	5.2	9.2	5.2
חצור הגלילית	14.4	5.8	8.6	5.8
אריאל	14.2	2.6	11.6	2.6
נשר	14.1	9.9	4.3	9.9
בני עייש	14.1	5.9	8.2	5.9
באר שבע	13.8	6.1	7.7	6.1
מעלה אפרים	13.8	3.0	10.8	3.0
עכו	13.7	8.8	4.9	8.8
עילבון	13.6	9.8	3.8	9.8
אזור	13.3	4.6	8.8	4.6
טבריה	13.1	7.3	5.8	7.3
דימונה	13.0	4.6	8.4	4.6
דבורייה	12.6	7.1	5.5	7.1
מצפה רמון	12.5	4.8	7.7	4.8
צפת	12.2	7.3	4.9	7.3
אילת	12.1	8.1	4.0	8.1
נצרת	11.7	7.5	4.2	7.5
קריית מוצקין	21.4	12.5	8.9	12.5
כרמיאל	21.0	10.0	11.0	10.0
יהוד	21.0	8.2	12.8	8.2
הרצליה	20.7	8.0	12.7	8.0
יקנעם עילית	20.4	10.4	10.0	10.4
ג'ש (גוש חלב)	20.2	12.7	7.4	12.7
נהריה	20.0	11.3	8.7	11.3
גן יבנה	20.0	8.1	11.8	8.1
פסוטה	19.9	12.3	7.6	12.3
קריית ביאליק	19.6	11.4	8.2	11.4
ראשון לציון	19.5	6.8	12.7	6.8
קריית אונו	19.4	8.6	10.7	8.6
יבנה	19.1	8.2	10.9	8.2
בית אל	18.8	5.7	13.1	5.7
גבעתיים	18.8	8.8	10.0	8.8
חורפיש	18.4	12.9	5.5	12.9
קדימה-צורן	18.4	8.5	9.9	8.5
קציר-חריש	18.2	9.0	9.3	9.0
בית אריה	18.2	8.8	9.4	8.8
חיפה	18.1	12.0	6.1	12.0
קצרין	18.1	7.3	10.7	7.3
ראמה	18.0	11.4	6.6	11.4
מעלה אדומים	17.8	6.9	10.9	6.9
ראש העין	17.7	6.8	10.9	6.8
מטולה	17.5	4.5	13.1	4.5
בנימינה-גבעת עדה	17.5	8.6	9.0	8.6
גבעת זאב	17.2	6.7	10.5	6.7
נצרת עילית	17.1	7.9	9.3	7.9
שלומי	17.1	9.3	7.8	9.3
פתח תקווה	17.0	6.7	10.3	6.7
רחובות	16.9	8.7	8.2	8.7
אשקלון	16.4	6.7	9.7	6.7
מעלות-תרשיחא	16.3	9.0	7.4	9.0
קריית אתא	16.3	8.6	7.7	8.6
סאג'ור	16.1	10.3	5.8	10.3
סך הכל	14.2	6.4	7.8	6.4
כפר שמריהו	47.2	13.5	33.7	13.5
סביון	47.2	20.5	26.6	20.5
מיתר	47.0	25.9	21.0	25.9
עומר	44.9	26.5	18.4	26.5
כוכב יאיר	43.9	23.1	20.8	23.1
אפרת	39.2	19.4	19.8	19.4
כפר ורדים	38.2	20.6	17.6	20.6
שוהם	35.6	16.7	18.9	16.7
להבים	33.9	20.3	13.6	20.3
כפר כמא	29.9	12.4	17.5	12.4
מזכרת בתיה	29.4	17.3	12.1	17.3
אורנית	29.2	10.0	19.2	10.0
יסוד המעלה	29.1	12.2	16.8	12.2
אלקנה	28.9	11.5	17.4	11.5
רעננה	28.7	13.5	15.2	13.5
פרדסייה	27.8	12.1	15.7	12.1
אלפי מנשה	26.6	9.5	17.1	9.5
רמת השרון	26.5	12.2	14.3	12.2
הר אדר	26.3	16.3	10.0	16.3
גני תקווה	26.3	13.3	12.9	13.3
אבן יהודה	26.1	11.2	15.0	11.2
מודיעין-מכבים-רעות	25.2	11.9	13.3	11.9
מעיליא	24.8	17.3	7.5	17.3
רמת ישי	24.4	12.4	12.0	12.4
תל מונד	23.6	8.1	15.5	8.1
זכרון יעקב	23.1	12.5	10.6	12.5
הוד השרון	23.0	10.5	12.5	10.5
מבשרת ציון	23.0	11.5	11.5	11.5
קדומים	22.8	7.9	14.9	7.9
כפר טבא	22.5	10.5	12.0	10.5
גבעת שמואל	22.4	13.7	8.7	13.7
נס ציונה	22.3	9.6	12.7	9.6
קריית טבעון	22.3	13.1	9.2	13.1
ראש פינה	21.6	12.0	9.6	12.0

◀ סטודנטים לתואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות בישראל, 2010/11

כאחוז מבני/ות 20-29, לפי יישוב, יישובים שבהם 30 סטודנטים או יותר, לפי סדר יורד בטור של סך הלומדים לתואר ראשון

יישוב				יישוב				יישוב			
סך הלומדים לתואר ראשון	שעור מכללות (מסר וציבורי)	שעור מכללות מה:	אניברסיטאות	סך הלומדים לתואר ראשון	שעור מכללות (מסר וציבורי)	שעור מכללות מה:	אניברסיטאות	סך הלומדים לתואר ראשון	שעור מכללות (מסר וציבורי)	שעור מכללות מה:	אניברסיטאות
קנטווה	5.8	3.4	2.5	טירה	8.5	5.4	3.1	יפיע	11.6	7.7	3.9
בסמ"ה	5.8	4.1	1.7	טמרה	8.5	6.9	1.6	אור יהודה	11.4	2.8	8.6
אום אל-פחם	5.7	4.1	1.6	ירכא	8.3	6.6	1.7	טירת כרמל	11.4	6.0	5.4
בסמת טבעון	5.6	3.8	1.8	ירושלים	8.3	3.6	4.7	שדרות	11.3	2.6	8.7
עין מאהל	5.4	4.3	1.2	ריינה	8.3	5.6	2.7	בית ג'ן	11.1	5.9	5.2
עמנואל	5.4	2.3	3.2	בוקעאטא	8.3	4.5	3.7	קריית עקרון	10.9	4.6	6.3
כעביה-טבאש-חג'אג'רה	5.0	3.3	1.7	מזרעה	8.3	6.8	1.5	בת ים	10.7	3.7	7.0
מג'דל שמש	4.9	2.2	2.6	טורעאן	8.2	5.7	2.5	אור עקיבא	10.7	4.0	6.7
פריידיס	4.8	3.6	1.1	אכסאל	8.0	4.5	3.6	אופקים	10.7	3.3	7.4
תל שבע	4.5	1.5	3.0	אבו טנאן	8.0	6.4	1.6	נתיבות	10.6	3.5	7.1
בני ברק	4.2	1.3	2.8	שפרעם	8.0	5.8	2.2	קריית ארבע	10.4	3.3	7.1
כסיפה	4.1	2.3	1.8	כסרא-סמייע	8.0	6.2	1.8	שבלי - אום אל-ג'נם	10.2	6.1	4.1
כפר מנדא	3.9	2.4	1.5	זמר	7.9	5.5	2.4	מגאר	10.1	7.5	2.7
עילוט	3.8	2.7	1.2	כפר ברא	7.9	4.6	3.2	באר יעקב	10.1	3.8	6.3
אלעד	3.7	0.9	2.8	לקיה	7.8	3.3	4.5	סח'ינ'	9.9	6.7	3.2
שגב-שלום	3.3	0.7	2.7	בית שמש	7.8	2.8	4.9	כפר קרע	9.9	6.4	3.5
רהט	3.3	1.4	1.9	ג'לג'וליה	7.7	4.3	3.4	כפר כנא	9.7	6.7	3.0
רכסים	3.1	1.3	1.8	באקה-ג'ת	7.7	5.5	2.2	נחף	9.6	7.4	2.3
טובא-זוגרייה	3.1	2.4	0.7	משהד	7.4	4.7	2.7	לווד	9.4	3.4	6.0
שגור	3.1	2.2	0.8	עין קנייא	7.4	4.9	2.5	רמלה	9.4	2.9	6.6
חורה	3.0	1.8	1.3	ג'דידה-מכר	7.2	5.6	1.6	עראבה	9.3	6.5	2.8
זרזיר	2.8	2.1	0.6	כפר קאסם	7.1	4.6	2.5	יוחם	9.3	3.2	6.0
ערעה בנגב	2.4	1.1	1.3	בויעיינה-נוג'ידאט	7.0	5.0	2.1	זייר חנא	9.2	6.4	2.9
ביר אל-מכסור	2.3	1.6	0.7	מסעדה	6.7	2.3	4.4	קריית מלאכי	9.2	3.5	5.7
ביתר עילית	2.2	0.3	1.9	טייבה	6.7	3.8	2.9	אעבלין	9.2	6.9	2.2
מודיעין עילית	1.4	0.3	1.1	כאבול	6.6	4.8	1.7	יאנוח-ג'ת	8.9	7.1	1.7
ג'סר א-זרקא	1.1	0.6	0.4	עיר כרמל	6.0	4.6	1.5	כאונב אבו אל-היג'א	8.8	6.1	2.7
				מעלה עירון	6.0	3.6	2.3	אבו גוש	8.7	4.8	4.0
				ערעה	5.8	3.4	2.4	שעב	8.5	5.4	3.1

הערות:

1. הלמ"ס מפרסמת נתונים על סטודנטים לתואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות רק עבור יישובים שבהם 30 סטודנטים או יותר.
 2. הנתונים המוצגים בלוח שלעיל הינם עבור יישובים בעלי 2,000 תושבים ומעלה. לא נכללו יישובים הכלולים במועצות אזוריות.
 3. הממוצע הארצי של הלומדים לתואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות כולל את כל הסטודנטים לתואר ראשון מכל היישובים בלוח זה.
 4. מכללה אקדמית - סך הסטודנטים הלומדים במכללות ציבוריות ופרטיות לקראת תואר ראשון. לא נכללו מכללות אקדמיות לחינוך.
 5. הנתונים אינם כוללים את הסטודנטים הלומדים באוניברסיטה הפתוחה.
 6. השעורים שמוצגים בלוח שלעיל חושבו מתוך נתוני המקור. לכן, תיתכן אי התאמה של עשירית האחוז בלוח.
- מקורות:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, רשויות מקומיות בישראל 2010, קובץ נתונים לעיבוד, אתר האינטרנט של הלמ"ס; הנתונים על מספר הלומדים באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות לתואר ראשון התקבלו מנף חינוך בבוה בלמ"ס.

שחיקה במימון הציבורי ועלייה בתשלומי חולים

אילו היה הסל מתעדכן במלואו מדי שנה, המימון שלו היה עומד ב־2011 על 48.8 מיליארד ש"ח, לערך, בעוד שבפועל הוא עמד באותה שנה על 32.6 מיליארד ש"ח, לערך.

הקו המייצג את תשלומי משקי הבית לקופות החולים הוא בחזקת אומדן, המוצג כאן לצורכי המחשה: תשלומים אלה כוללים גם תרופות הניתנות לרכישה ללא מרשם.

למרבה הצער, חוק ביטוח בריאות ממלכתי משנת 1994 לא כלל מנגנון של עדכון מלא וקבוע.

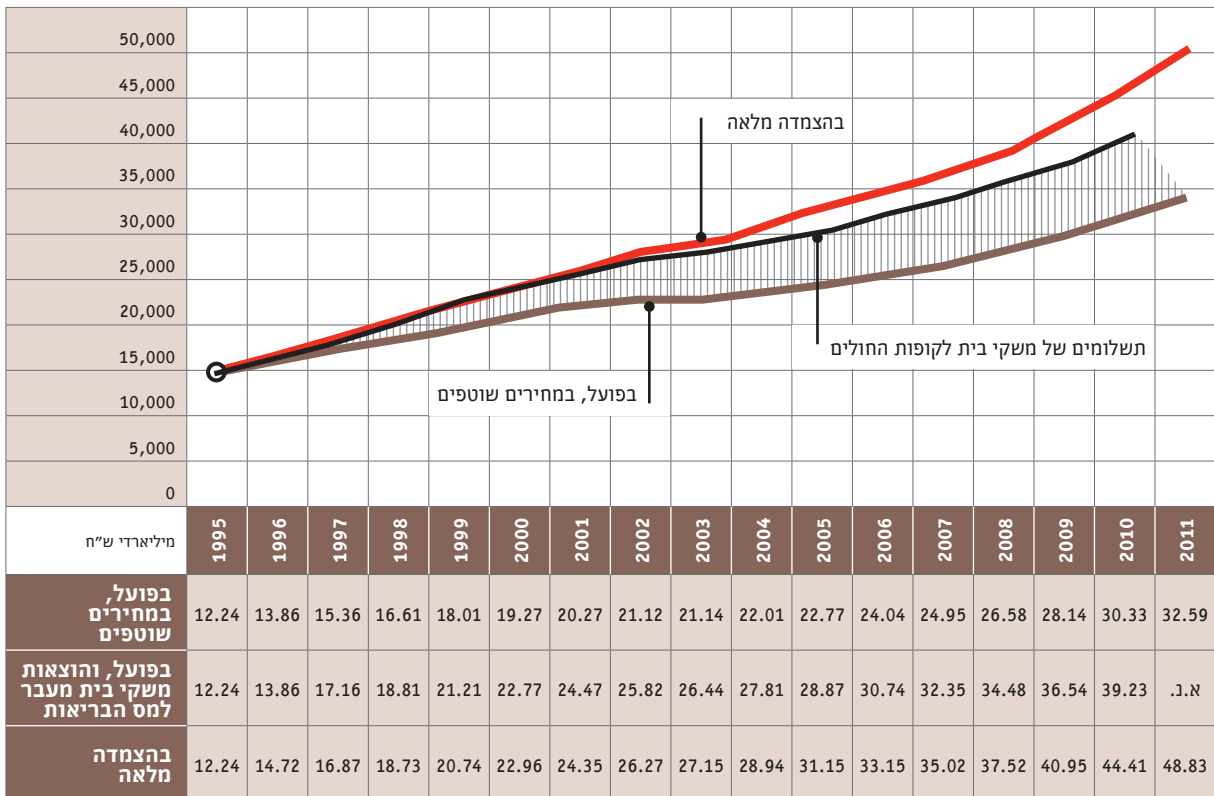
כאשר העדכון אינו מלא, מערכת הבריאות נאלצת לגייס משאבים נוספים, בראש ובראשונה באמצעות גביית תשלומים עבור תרופות וטיפולים, מעבר למה שחברי/ות הקופות משלמים במסגרת דמי בריאות.

ב־2011 המשיך להתרחב הפער בין המימון הרצוי ובין המימון המצוי של סל שירותי הבריאות שמעניקות קופות החולים.

המימון הרצוי הוא זה הכולל עידכון ראוי של הסל, שנה אחר שנה, בהתאם לשינויים הדמוגרפיים והטכנולוגיים ולשינויים במדד מחירי תשומות הבריאות. המימון המצוי הוא זה הקיים בפועל.

עלות סל הבריאות

2011-1995 במיליארדי ש"ח

הערות:

- עלות סל הבריאות בהצמדה מלאה - נתוני סל הבריאות חושבו על פי שלושה מדדים: שינוי דמוגרפי, שינוי טכנולוגי ושינוי במדד תשומות הבריאות. עבור כל אחד מהמדדים נבדק השינוי בו משנה לשנה.
 - בסל הבריאות קיימים גם שינויים אחרים מלבד אלו שנסקרו כאן. שינויים אלו לא נלקחו בחשבון.
 - הנתון של עלות הסל בהצמדה מלאה מראה לנו כמה אמור היה להיות בסל הבריאות בהשוואה לסל שנקבע בשנת 1995. כלומר, מה היה השינוי הכספי הדרוש בכדי לשמור על הרמה שנקבעה בשנת 1995.
 - יש להשוות את עלות הסל בהצמדה מלאה לעלות הסל בפועל, במחירים שוטפים, בצורה זו אפשר לראות את הפער בין הנתון השוטף לבין מה שאמור היה להיות אילו היו מבוצעים השינויים שנסקרו לעיל.
 - הוצאת משקי בית מעבר למס הבריאות כוללת: הוצאה על ביטוחים משלימים, ביטוחים פרטיים ותשלומים לקופות החולים עבור תרופות וטיפולים (בסל הבריאות ומחוץ לסל הבריאות).
 - החל משנת 1997 קיימים נתונים מעודכנים של הוצאות משקי בית. לשנת 2011 עדיין אין נתונים מעודכנים.
- מקורות:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד הבריאות, חוק ביטוח בריאות ממלכתי 1995-2011, קובץ נתונים סטטיסטיים, עורכים: דניאלה אריאלי, טוביה חורב וניר קידר, ינואר 2012, אתר האינטרנט של משרד הבריאות; נתוני ההוצאה של משקי בית מעבר למס הבריאות התקבלו מגף חשבונות לאומיים בלמ"ס.

מערכת הבריאות

הכפלת נטל התשלומים של משקי-הבית

אלה מייצגים את סך ההכנסות של קופות החולים ושל חברות הביטוח המסחריות ממכירה של ביטוחים משלימים ומגבייה (בקופות החולים) של תשלומים עבור תרופות וטיפולים.

חלק מן הגידול המוצג נובע משינוי טכני: הנתונים שמוצגים כיום מקורם באגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר והם גבוהים יותר מאלו שהוצגו בשנים קודמות והופקו על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

לשלם, אלא גם עבור שירותים שונים ומגוונים. למשל, קופות החולים גובות כיום תשלומים עבור ביקור אצל רופאים מומחים ועבור בדיקות כמכונים ובמרפאות חוץ של בתי-חולים. כל אלה מגדילים את הנטל המוטל על צרכני הבריאות.

ב־2001 עמד נטל כספי זה על 5.3 מיליארד ש"ח. ב־2010 גדל הנטל והגיע לסכום ל־9.2 מיליארד ש"ח.

איך אנו יודעים זאת? פשוט – סכומים

כתוצאה משחיקת המימון הממשלתי של סל הבריאות גדל נטל המימון על צרכני שירותי הבריאות. כך, למשל, הסל כולל רק חלק מהתרופות החדשות הנחשבות כיעילות; תרופות אחרות נכללות בביטוחים משלימים, הנמכרים על ידי קופות החולים ועל ידי חברות ביטוח. מי שלא רוכש/ת ביטוח משלים אינו מקבל/ת הנחה בעת רכישת התרופות החדשות שלא הוכנסו לסל.

לא רק עבור תרופות נדרשים החולים

הכנסות של קופות חולים ושל חברות ביטוח מתשלומים של משקי-בית

מעבר לדמי בריאות, 2011-2001, במיליארדי ש"ח, במחירי 2011

	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	
במיליארדי ש"ח, במחירי 2010	3.4	3.1	2.9	2.7	2.4	2.1	1.9	1.9	1.7	1.4	1.3	הכנסות של קופות החולים ממכירת ביטוח משלים
	אין נתונים	3.2	3.2	3.3	3.6	3.5	3.4	3.2	3.0	2.8	2.5	הכנסות של קופות החולים מהשתתפות של חברים עבור תרופות וטיפולים ¹
	3.1	2.9	2.9	2.6	2.5	2.2	1.9	1.8	1.7	1.4	1.5	הכנסות של חברות ביטוח מסחריות ממכירת ביטוח רפואי
	אין נתונים	9.2	8.9	8.7	8.5	7.7	7.2	6.9	6.3	5.6	5.3	ס"ה הכנסות של קופות חולים (מעבר לדמי בריאות) וחברות ביטוח

הערות:

1. סעיף זה כולל הכנסות של קופות החולים משירותים במסגרת סל הבריאות (תרופות, תשלום לרופא, תשלומים רבעוניים שונים) וכן משירותים ותרופות שהם מחוץ לסל הבריאות.
2. הנתונים שלעיל אינם כוללים את ההוצאה של המבוטחים על ביטוח סיעודי.
3. הנתונים לשנת 2011 הינם אומדן.

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך נתונים שהתקבלו על ידי גף חשבונות לאומיים בלמ"ס.

שחיקת האוניברסליות והשוויוניות: יותר הכנסה - יותר ביטוח בריאות (אבל לא בהכרח יותר בריאות)

הטמונה בגידול בביטוחים הפרטיים והמשלימים היא, שתרופות וטיפולים חיוניים עלולים להיות מוסטים מהסל הבסיסי שכולם מקבלים, בתמורה למס בריאות, אל הביטוחים הפרטיים והמשלימים. מהלך שכזה יפגע בנגישות של כלל הציבור לתרופות ולטיפולים אלה.

צריך להוסיף כי כל הנתונים הם ממוצעים עבור כל עשירון. הממוצעים מסתירים את העובדה שבעשירונים הנמוכים יש משקיבית רבים שכלל אינם רוכשים ביטוחים נוספים.

כולם שילמו יותר – אבל משפחות שהכנסתן גדולה יותר יכלו להרשות לעצמן לרכוש ביטוחים רבים ויקרים יותר, בעוד שמשפחות מעוטות הכנסה יכלו לרכוש הרבה פחות.

הפער בין העשירונים השונים בולט במיוחד בכל הנוגע לביטוחים פרטיים: ב־2011, משקיבית בעשירון העליון רכשו ביטוחים פרטיים בסכום ממוצע של 276 ש"ח בחודש, בעוד שמשקיבית בעשירון השני רכשו בסכום קטן בהרבה – 21 ש"ח.

יש לומר כי הסכנה הגדולה ביותר

ב־2011 נמשך הגידול בהוצאה של משקיבית בעשירון העליון על ביטוחי בריאות פרטיים ומשלימים. מן הראוי לציין זאת על רקע הירידה בהכנסות של עשירון זה. ההוצאה החודשית של משקיבית בעשירון העליון גדלה מ־457 ש"ח ל־523 ש"ח. ההוצאה של העשירון השישי ירדה במעט, מ־227 ש"ח ל־223 ש"ח ובעשירון השני נרשם גידול מזערי מ־103 ש"ח ל־110 ש"ח.

במהלך השנים 2001–2011 שולש משקל הביטוחים הנוספים בסך הוצאות משקיבית על בריאות, מכ־10% ל־30%.

סך ההוצאה של משקיבית על ביטוחי בריאות משלימים ופרטיים

2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	
עשירון 2											
21	15	10	18	17	17	7	4	16	14	8	פרטי
89	88	76	72	63	62	61	51	48	47	43	משלים
110	103	87	90	80	80	69	55	64	61	50	סך הכל
עשירון 6											
63	81	49	47	60	54	45	38	35	32	23	פרטי
160	146	143	129	127	109	109	101	88	85	81	משלים
223	227	192	176	187	163	154	139	124	117	104	סך הכל
עשירון 10											
276	234	208	190	177	195	199	130	141	123	95	פרטי
247	222	203	185	183	165	158	149	137	129	118	משלים
523	457	411	374	359	359	357	279	278	253	213	סך הכל

הערות:

1. ביטוח בריאות כולל ביטוח משלים בקופות חולים וביטוח בריאות מסחרי בחברת ביטוח.
2. הנתונים המוצגים לעיל מעוגלים. לכן, תיתכן אי התאמה לנתוני הסך הכל.

מקור: עיבוד של מרכז אדווה מתוך נתונים שהתקבלו מן צריכה בלמ"ס.

פנסיה

אי שוויון גם בדור הבא של הקשישים

יש לזכור כי הממוצע מאגר משקיית שכבה איש אינו מפריש לקרן פנסיה יחד עם משקיית בית שבהם כן מפרישים. יש לציין עוד כי ביטוח פנסיוני רווח בקרב עובדים ועובדות מן המעמד הבינוני והגבוה יותר מאשר בקרב מקביליהם בעלי השכר הנמוך, למרות שכיום יש חובה חוקית להפריש לפנסיה.

העשור האחרון הגדילו משקי בית בחמישון העליון (חמישון 5) את הפרשותיהם לפנסיה ולתגמולים ב-19%. ייתכן ששיעור הגידול הנמוך יחסית ב-2011 קשור לצמצום ההכנסות של משקי הבית בעשירון העליון בשנת 2011. לעומת זאת, הפרשות של משקי בית בחמישון השלישי והשני גדלו ב-44% וב-47%, בהתאמה.

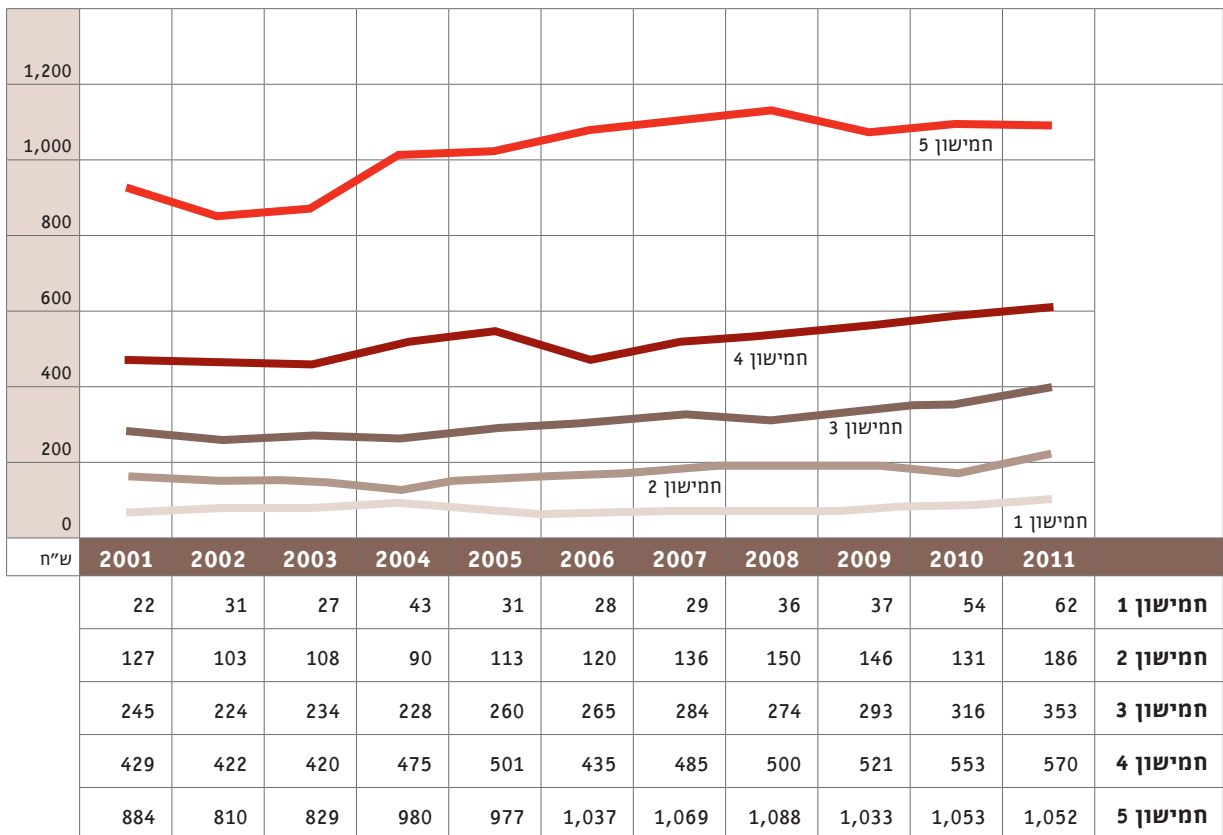
ב-2011, משק בית בחמישון העליון הפריש לפנסיה ולתגמולים סכום חודשי ממוצע של 1,052 ש"ח, פי 17 ממה שהפריש משק בית בחמישון התחתון - 62 ש"ח בממוצע.

רמת החיים של כל אחד מהם, בהגיעם לגיל פרישה, תהיה שונה לחלוטין.

הלוח שלהלן מעלה עוד, כי במהלך

הוצאה חודשית ממוצעת לקופות פנסיה ותגמולים

לפי חמישונים, 2011-2001
לפי הכנסה נטו לנפש סטנדרטית בש"ח, במחירי 2011

הערה: חמישון - שני עשירונים.
מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, סקר הוצאות משק הבית, שנים שונות; הנתון לשנת 2011 התקבל מנר צריכה בלמ"ס.

הערות

- 1 עיבוד של מרכז אדוה מתוך: IMF, *World Economic Outlook*, October 2012
- 2 שם, שם.
- 3 בנק ישראל, לוחות גרפים וסדרות, אתר האינטרנט של הבנק.
- 4 לפירוט נוסף: מרכז אדוה, *הצטמקותו של המעמד הבינוני 1988-2002*, יוני 2004.
- 5 וגם מהכנסות מדמי מפתח, שכר דירה ועוד, שאותן מינהל הכנסות המדינה (ר' הערת שוליים 6 להלן) לא מפריד מהכנסות מדיביזנדים וריבית.
- 6 מינהל הכנסות המדינה, *דו"ח שנתי 2009-2010*, לוח ה-17.
- 7 שכר ממוצע למשרת שכיר, עבור עובדים ישראלים בלבד: הלמ"ס, *שנתון סטטיסטי לישראל 2012*, לוח 12.34.
- 8 הרשות לניירות ערך, ד"ר נתית גורג'שונוך, מצנת: שכר בכירים בחברות ציבוריות 2003-2011, מאי 2012.
- 9 הלמ"ס, *סקרי כוח אדם*, שנים שונות.
- 10 בינואר 2012 שינתה הלמ"ס את שיטת החישוב של האבטלה, בהתאם לדרישות ארגון ה-OECD. בשיטה החדשה הנתונים נאספים על בסיס חודשי והם כוללים לא רק את כוח העבודה האזרחי אלא גם את מי שבשירות צבאי חובה וקבע. לפיכך נתוני האבטלה בבוהים מאלה שדווחו עד כה. הלמ"ס, הודעה לעיתונות, *נתונים מסקר כוח אדם לחודש אוקטובר 2012*, 28 בנובמבר 2012.
- 11 ר' ח'אלד עראר וקוסאי חאג' יחיא, *ירדניזציה של ההשכלה הגבוהה בקרב הערבים בישראל*. ירושלים: מכון פלורסהיימר.
- 12 למ"ס, *שנתון סטטיסטי לישראל 2012*, לוחות: 8.58, 5.59 ו-8.61.
- 13 לפירוט זה ראו: מרכז אדוה, *תמונת מצב חברתית*, שנים שונות.
- 14 עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, *רשויות מקומיות בישראל 2010*, קובץ נתונים לעיבוד, אתר האינטרנט של הלמ"ס; הנתונים על מספר הלומדים לתואר ראשון התקבלו מתוך גף חינוך גבוה בלמ"ס.

AdvaCenter مرکز أدفا
מרכז אדוה
מידע על שוויון וצדק חברתי בישראל

